

Jaargang 8 nr. 1

20 februari 2007
V.U.: Marianne Regelbrugge
Maria Theresiastraat 114
3000 Leuven
Tel: 016/ 22 63 88
Fax: 016/ 22 74 82
Bank: 736-0001066-63
E-mail: info@suggnome.be
Website: www.suggnome.be

REDACTIONEEL

An Marchal

<i>Redactioneel</i> <i>An Marchal</i>	1
<i>Hergo in de nieuwe jeugdwet</i> <i>Inge Vanfraechem</i>	3
<i>Hergo in de Brusselse praktijk</i> <i>Bie Van Severen</i>	10
<i>Het herstelgericht groepsoverleg in de Franse gemeenschap</i> <i>Experiment met Hergo in het Luikse gerechtelij- ke systeem</i> <i>Véronique Seykens</i> <i>Denis Van Doosselaere</i>	14
<i>Verslag van de samenspraak</i> <i>8 december 2006</i> <i>Leo Van Garsse</i>	20
<i>Op zoek naar visie om- trent de bijdrage van het Welzijnswerk en een meer herstelgericht antwoord op criminali- teit</i> <i>Annelies Mommeyer</i>	26
<i>Gespreksavond gevangenis van Hoogstraten</i> <i>Kristel D'Haen</i>	27
<i>Goed om weten</i>	27
<i>Agenda</i>	28
<i>Samenspraak</i> <i>23 maart 2007</i>	30

Suggnomè is het werkingsjaar 2007 goed begonnen. Na ongeduldig wachten, kregen we dan toch goed nieuws! De FOD Justitie verlengt voor 2007 de bestaande personeelsbezetting en staat daarenboven uitbreiding toe. We krijgen er anderhalve full time equivalent bemiddelaar bij voor de gerechtelijke arrondissementen waar nog geen bemiddelingsdienst bestond (met name in Ieper, Veurne en Hasselt). Daarmee kiest de overheid voor een territoriale bezetting in gans Vlaanderen. Daarnaast krijgen enkele arrondissementen die worstelen met een hoge caseload versterking: dit is zo voor Antwerpen/Mechelen (1VTE), Brussel (1VTE) en Oudenaarde (0,5VTE).

Ook de Vlaamse Gemeenschap verlengt onze twee bemiddelaars fase strafuitvoering, en voegt hier een bemiddelaar aan toe. Annemie Gaethofs wordt onze nieuwe collega bemiddelaar fase strafuitvoering voor de regio Gent. Zij zal vanuit haar ruime ervaring binnen slachtofferhulp ongetwijfeld een grote meerwaarde betekenen voor onze organisatie. Hoewel de Vlaamse Gemeenschap vanaf 2001 herstelbemiddeling heeft gesteund, heeft dit project op Vlaams niveau nog geen structurele plaats verworven. Het blijkt een delicate en bijzonder moeilijke oefening om de rol en de verantwoordelijkheid van de Vlaamse Gemeenschap in het

bemiddelingsgebeuren te duiden, zowel op praktijk- als op beleidsniveau. Suggnomè heeft hierrond al initiatieven genomen, echter tot op heden zonder resultaat. We zijn dan ook vragende partij om hierover met de betrokken overheden intensief in dialoog te gaan.

Dit alles in acht genomen, zal Suggnomè binnenkort 19 VTE bemiddelaars tellen!

Ook op het secretariaat rommelt een en ander, hebben we ook ooit anders gekend? We zijn alvast verheugd dat de FOD Justitie, behalve verlenging van de coördinator en de administratieve kracht, één bijkomende administratieve kracht toekent. Wat betreft de forumfunctie neemt de overheid nu ook duidelijk stelling: deze functie blijft in 2007 gesubsidieerd, al dient zij in de loop van het jaar omgebogen te worden tot een functie op coördinatie niveau. Hoewel wij het forum, als communicatie- en ontmoetingsruimte tussen betrokken actoren in de herstelrechtelijke praktijk, idealiter misschien eerder extern gepositioneerd zagen (al was het niet meteen duidelijk waar dan wel), verschaft de overheid ons hiermee tenminste duidelijkheid. Uiteraard zal Suggnomè als bemiddelingsdienst ook in de toekomst forumactiviteiten blijven opnemen. Het werk van de bestaande werkgroepen wordt in eerste instan-

tie verder gezet. De Nieuwsbrief blijft u nog even achtervolgen ...Wel zal bespaard worden op sommige andere activiteiten, om onze pijlen te richten op meer ondersteuning aan onze eigen bemiddelaars. Anders is het gesteld met de implementatiefunctie, waarvan bij aanvang duidelijk was dat deze op een dag zou ophouden te bestaan. Dit punt nadert, zoveel is zeker... De FOD Justitie continueert ook deze functie in 2007, maar of, en zo ja, in welke richting deze inhoudelijk zal worden gehierarchiseerd is op dit moment onzeker (hierover heeft Suggnomè aanbevelingen overhandigd aan het kabinet justitie). We houden onze vingers gekruist en wachten af ...

Maar ook voor de voorzieningen bijzondere jeugdzorg (HCA-diensten) klinkt goed nieuws. In het Globaal Plan Jeugdzorg voorziet minister Vervotte immers extra middelen voor de implementatie van het herstelgericht constructief afhandelen in Vlaanderen. Ook de HCA diensten zullen in 2007-2008 uitbreiding kennen, zowel voor de bemiddelaars (tot 70 VTE bemiddelaars), als voor Hergo moderatoren. Met de subsidiëring van Hergo moderatoren erkent de overheid nu voor het eerst structureel het belang van herstelgericht groepsoverleg voor jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. Dit was reden genoeg voor de redactie om in voorliggende Nieuwsbrief dieper in te gaan op Hergo. Meer bepaald zijn we vertrokken van de vaststelling dat Hergo een eerste experimentele fase met glans heeft volbracht, en vragen we ons af welke toekomst nu voor Hergo is weggelegd. In het inleidend artikel beschrijft Inge Van Fraechem (NICC) de praktijkontwikkeling van Hergo, om vervolgens enkele onderzoeksresultaten die voortvloeien uit haar doctoraatsthesis weer te geven. Nadien staat ze stil bij de nieuwe wettelijke basis, waarbij ze alvast enkele knelpunten en uitdagingen formuleert. In een tweede bijdrage duidt Bie Van Severen (Hergo moderator BAS!) vanuit de Brusselse Hergo praktijk enkele verschillen tussen herstelbemiddeling en Hergo. Daarnaast blikt zij vooruit en maakt ze enkele bedenkingen bij de toekomstige implementatie van Hergo op grotere schaal. Tot slot hebben we het geluk de

stem te kunnen beluisteren van onze Waalse collega's, en dan nog wel in onberispelijk Nederlands! Véronique Seykens en Denis Van Dooselaere (Vzw Arpège) hebben, ondanks een erg beperkte Hergo praktijk, een scherpe blik en een wel doordachte visie op de wijze waarop Hergo er volgens hen dient uit te zien.

Verder vindt de lezer in de Nieuwsbrief een gedetailleerd verslag van vorige Samenspraak van de hand van Leo Van Garsse. Oud collega Annelies Mommeyer brengt op haar beurt verslag uit over het onderzoek dat zij vorig jaar in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap binnen Suggnomè volbracht over de mogelijke rol van het welzijnswerk in een herstelgericht antwoord op criminaliteit.

Graag maak ik ook van deze gelegenheid gebruik om, enigszins aansluitend bij voorliggend thema, een boeiende studiedag aan te kondigen onder de titel 'Jeugd en herstel: nu in het (r)echt!'. LiNC (KUL), de OSBJ en Suggnomè slaan de handen in mekaar en nodigen op 3 mei in Brussel interessante sprekers uit om te reflecteren over de visie en de achterliggende waarden met betrekking tot herstelbemiddeling minderjarigen en Hergo. U vindt de uitnodiging in deze Nieuwsbrief!

Tot slot wil ik u met plezier uitnodigen op volgende Samenspraak, die plaatsvindt op vrijdag 23 maart in Brussel. Samen met verschillende actoren, die betrokken zijn bij hergo, zullen we verder nadenken over de bijdragen in deze Nieuwsbrief, en over de rol en de plaats van elke actor binnen Hergo.

Veel leesplezier!

An

Hergo en de nieuwe jeugdwet

In 2001 werd een eerste jongere naar hergo doorverwezen. In een vroegere Nieuwsbrief (mei 2003) hebben we reeds kort de belangrijkste resultaten weer-gegeven van het pilootproject dat plaatsvond in november 2000 - november 2003. Nadien hebben we de praktijk gevolgd en bijkomende interviews afgenomen. De uitgebreide onderzoeksresultaten zijn binnenkort te lezen in Vanfraechem, I., Herstelgericht groeps-overleg. Een constructief antwoord op ernstige jeugddelinquentie, Brugge: die keure, 2007.

In deze bijdrage lichten we een aantal onderzoeksresultaten toe die belangrijk kunnen zijn voor de verdere implementatie van Hergo. In de nieuwe Jeugdwet is Hergo immers opgenomen als herstelrechtelijk aanbod op jeugdrechtbankniveau(1). Dit biedt de mogelijkheid om de bestaande praktijk te bestendigen en uit te breiden. Toch geven we ook aan dat de inpassing van een herstelrechtelijke praktijk in een jeugd-beschermingssysteem leidt tot een aantal spanningspunten, zoals de positie van het slachtoffer, de verhouding POS/MOF en de werkingsprincipes van bemiddeling. Bovendien is Hergo slechts ruim omschreven in de wet, waardoor de toepassing van Hergo in de voorlopige rechtsfase, de rol van de professionele actoren en de al dan niet bekrachtiging door de jeugdrechter (zie ook Vanfraechem, 2001) onduidelijk zijn.

Hergo in de praktijk

Tijdens het pilootproject werden 98 jongeren doorverwezen naar Hergo door negen jeugdrechters, omwille van ernstige feiten of een reeks van lichtere feiten. Voor 58 jongeren vonden 53 hergo's plaats: viermaal werd een Hergo georganiseerd waaraan twee mededaders deelnamen. Voor 33 jongeren was een Hergo niet haalbaar, voornamelijk omdat de jongere de feiten minimaliseerde of ontkende, of omdat de hulpverlening primeerde. In zowat de helft van de Hergo's was minimum één slachtoffer aanwezig (26/53 hergo's). In bijkomend een vijfde werden zij vertegen-

woordigd door hun partner, kinderen of ouders. Wanneer zij zelf of een vertegenwoordiger niet aanwezig zijn, brengt de co-moderator het verhaal of kan bijvoorbeeld een brief worden voorgelezen.

Tussen 1 november 2003, na het afsluiten van het pilootproject, en december 2005 werden 39 Hergo's gehouden voor 51 jongeren. Voor 14 andere jongeren kon de Hergo niet doorgaan. In die periode was in drievierde van de Hergo's een slachtoffer aanwezig (32/39 Hergo's). In twee Hergo's was een vertegenwoordiger van het slachtoffer aanwezig. De aanwezigheid van de slachtoffers ligt hier dus hoger, maar waaraan dit kan liggen is niet meteen duidelijk. Mogelijks speelt de ervaring van de moderator een rol.

De jeugdrechter kan bij beschikking een Hergo voorstellen, waarna de consulent van de sociale dienst en/of de moderator de jongere contacteert om na te gaan of hij en zijn ouders willen deelnemen aan de Hergo. Wanneer hij niet wenst deel te nemen, wordt de jeugdrechter verwittigd, die dan een andere beslissing kan nemen. Indien de jongere wel wil deelnemen, wordt het slachtoffer gecontacteerd. Die kan ervoor kiezen zelf deel te nemen dan wel zich te laten vertegenwoordigen of bijvoorbeeld een brief te schrijven(2).

Na de voorbereiding door de moderator kan de Hergo plaatsvinden op een afgesproken tijdstip en plaats. De politie leest de feiten voor op basis van het PV, waarna aan de jongere wordt gevraagd of hij die erkent. Het slachtoffer en zijn steunfiguren vertellen hun verhaal, waarbij vaak vragen worden gericht aan de jongere. De jongere kan die vragen beantwoorden en ook zijn kant van het verhaal weergeven. Vaak is het de eerste keer dat de jongere het verhaal van zijn steunfiguren hoort. Wanneer alle gevoelens en verwachtingen zijn geuit, vat de moderator samen wat hij heeft gehoord en trekken de jongere en zijn steunfiguren zich meestal terug in een privé-overleg. Professionele actoren, zoals de advocaat, consulent en moderator, kunnen er nadien bij worden geroepen indien

gewenst. Het slachtoffer gebruikt die tijd vaak om zijn gevoelens en verwachtingen te ventileren ten aanzien van andere aanwezige slachtoffers of professionele actoren. Het door de jongere en zijn achterban uitgewerkte voorstel wordt doorgesproken zodat men kan komen tot een intentieverklaring die door allen kan worden aanvaard.

De intentieverklaring wordt in detail neergeschreven en overgemaakt aan de jeugdrechter, advocaat, consulent en allen die er iets in hebben opgenomen. Na de bekrachtiging door de jeugdrechter in een vonnis kan de uitvoering starten. De jeugdrechter zal na een afgesproken periode evalueren of de uitvoering effectief is gebleven.

Een Hergo duurt gemiddeld twee uur en een kwart en vindt plaats op de bemiddeldingsdienst of een lokaal (cultureel) centrum. Voor zover we weten, hebben alle Hergo's geleid tot een door de deelnemers ondertekende intentieverklaring. De intentieverklaringen houden voornamelijk engagementen in t.a.v. het slachtoffer: schadevergoeding, geschreven verontschuldiging en andere zoals bijvoorbeeld karweitjes opknappen voor het slachtoffer. Afspraken inzake de leefsituatie van de jongere gaan over leerprojecten, vrijetijdsbesteding, schoolprestatie en gedrag thuis. Gemeenschapsdienst wordt vaak voorzien als een vorm van compensatie ten aanzien van de gemeenschap. Totnogtoe werden alle intentieverklaringen door de jeugdrechters bekrachtigd.

Voor zover ons bekend, werden de intentieverklaringen correct uitgevoerd, al moeten jongeren soms worden aangehouden om de uitvoering voort te zetten. Enkele afspraken werden gedurende de uitvoering aangepast door de sociale dienst met akkoord van de jeugdrechter, omdat de leefsituatie van de jongere ondertussen grondig was gewijzigd. Op grond van de beschikbare gegevens blijkt de uitvoering van de overeenkomst twee tot achttien maanden in beslag te nemen.

Hergo onderzocht

Enkele belangrijke onderzoeksresultaten zijn de volgende (zie Vanfraechem, 2006 en 2007 ; Vanfraechem en Walgrave, 2004):

- (1) Hergo blijkt uitvoerbaar te zijn in een Vlaamse, Belgische context.

Een procedure kon worden uitgewerkt zodat hergo inpasbaar is in het bestaande jeugdrechtssysteem. Door de inpassing in de jeugdwet, krijgt het een uitdrukkelijk kader toegemeten.

Slachtoffers, jongeren en ouders zijn bereid om samen te komen. Het betrekken van steunfiguren is echter niet altijd gemakkelijk. Voornamelijk hen blijven betrekken na de hergo blijkt een hele uitdaging te zijn. Jongeren ervaren de meeste steun van de personen die zij zelf kunnen uitnodigen; ouders hebben veel aan de aanwezige professionele actoren, voornamelijk de moderator; en slachtoffers kunnen steun ervaren van andere aanwezige slachtoffers.

- (2) De rechten van de betrokkenen blijken te kunnen worden gewaarborgd.

Volgens de advocaten en jeugdrechters is zowel de inbedding op jeugdrechtbankniveau (rechterlijke controle) als de aanwezigheid van de advocaat gedurende het hele proces belangrijk.

Jongeren en slachtoffers vinden dat hun rechten worden gewaarborgd, al kunnen ze niet altijd precies aangeven wat hun rechten zijn. Zij vinden dat hergo op een rechtvaardige manier gebeurt en dat iedereen zijn zeg kan doen.

- (3) De betrokkenen zijn tevreden.

De voorbereiding blijkt goed te lopen al is het voor slachtoffers toch moeilijk te weten wat men kan verwachten en hoe men zal reageren. Partijen zijn tevreden over de overeenkomst, maar slachtoffers wachten de uitvoering ervan af vooraleer ze kunnen spreken van herstel. Dat herstel wordt door hen in de eerste plaats voornamelijk geduid als materieel herstel, hoewel uit

hun verhaal blijkt dat het materiële element vaak op de tweede plaats komt.

(4) De recidive.

Het meten van de recidive is niet evident. Uit de dossierstudie op parketniveau van jongeren die werden doorverwezen naar Hergo en er al dan niet aan deelnamen, blijkt dat voor 22%(n=8/36) van de jongeren met Hergo nieuwe feiten werden gemeld. Bij jongeren zonder hergo gaat het om 58%(n=11/18). Belangrijk hierbij is de vaststelling dat de keuze om deel te nemen aan de Hergo reeds de motivatie van de jongere om het in de toekomst beter te doen kan hebben beïnvloed.

(5) Hergo en plaatsing in gesloten instellingen.

Hergo zou enerzijds een invloed kunnen hebben op de instroom door als alternatief voor plaatsing te worden gebruikt. Anderzijds kan het de overgang naar de thuissituatie voor de jongere bewerkstelligen. Belangrijk daarbij is de motivatie van de jongere en het effect op het slachtoffer daarvan te onderkennen.

Hergo in de nieuwe jeugdwet

Hergo is opgenomen als herstelrechtelijk aanbod op jeugdrechtbankniveau en wordt als volgt gedefinieerd (art.37bis §3): "Het herstelgericht groepsoverleg strekt ertoe aan de persoon die ervan verdacht wordt een als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd, aan het slachtoffer, aan hun sociale omgeving, alsook aan alle dienstige personen, de mogelijkheid te bieden om in groep en met de hulp van een onpartijdige bemiddelaar, in overleg uitgewerkte oplossingen te overwegen over de wijze waarop het conflict kan worden opgelost dat voortvloeit uit het als misdrijf omschreven feit, onder meer rekening houdend met de relationele en materiële gevolgen van het als misdrijf omschreven feit". De jeugdrechter kan het aanbod doen als de volgende voorwaarden cumulatief zijn vervuld (art.37bis §1):

- er bestaan ernstige aanwijzingen van schuld;
- de persoon die ervan verdacht wordt een als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd, verklaart zijn betrokkenheid erbij niet te ontkennen;
- een slachtoffer is geïdentificeerd.

Deze voorwaarden zijn ruim geformuleerd en komen overeen met de vermelde voorwaarden voor een aanbod van bemiddeling op parketniveau (art.45quater). Enerzijds biedt dit het voordeel dat Hergo zou kunnen worden toegepast voor vele jongeren. Anderzijds maakt dit het onderscheid met bemiddeling onduidelijk en is het jammer dat niet wordt verwezen naar de ernst van de feiten.

Het niet ontkennen komt overeen met de bewoording zoals die werd uitgewerkt in het pilootproject. Aangezien het niet duidelijk is of Hergo ook kan plaatsvinden in de voorlopige rechtsfase (cf. infra) zou dit erop kunnen wijzen dat het toch de bedoeling is geweest dat Hergo zou plaatsvinden vooraleer er een vonnis is uitgesproken.

De jeugdrechter of jeugdrechtbank stelt Hergo voor aan de minderjarige wanneer die voor hem wordt gebracht. Het slachtoffer wordt nadien schriftelijk op de hoogte gebracht (art.37bis §3, lid 2 en 3). Een afschrift van de beslissing tot het herstelrechtelijk aanbod wordt overgemaakt aan de dienst voor Hergo (art.37ter §1), die het aanbod aan de partijen dient te hernemen indien binnen acht dagen geen spontaan contact wordt opgenomen (art.37ter §2).

Het herstelrechtelijk aanbod kan maar van start gaan en blijven duren zolang de partijen uitdrukkelijk en zonder voorbehoud toestemmen (art.37bis §1). De dienst voor Hergo neemt dan, in overleg met de partijen, contact op met de personen uit hun sociale omgeving en met alle overige dienstige personen (art.37ter §3).

Indien de Hergo tot een akkoord leidt, dient dit samen met de intentieverklaring te worden overgemaakt aan de jeugdrech-

ter. Dat akkoord dient door de rechter of rechtbank te worden gehomologeerd. Het kan slechts worden geweigerd indien de inhoud van het akkoord strijdig is met de openbare orde (art.37quater §1 lid 2 en 3).

De dienst voor Hergo dient een bondig verslag op te maken over de uitvoering van het akkoord en dit over te maken aan de rechter of rechtbank en aan de sociale dienst. Indien de uitvoering plaatsheeft voor het vonnis van de rechtbank, dient deze bij haar beslissing rekening te houden met het akkoord en de uitvoering ervan. Bij de uitvoering na het vonnis kan er op grond van art. 60 een herziening gebeuren (art.37quinquies).

Als geen akkoord wordt bereikt, kunnen noch de erkenning van de feiten noch het verloop en het resultaat van het aanbod ten nadele van de jongere worden gebruikt. Alle documenten en mededelingen zijn vertrouwelijk, tenzij partijen ermee instemmen om het ter kennis te brengen van de gerechtelijke instanties (art.37quater §2 lid 1 en §3).

Knelpunten en uitdagingen

Door de ruime omschrijving van Hergo in de jeugdwet ontstaat een aantal onduidelijkheden. Sommige kunnen in de praktijk worden ingevuld door een ruime interpretatie, zoals de rol van de professionele actoren. Andere elementen dienen allicht verder te worden toegelicht door de wetgever, zoals het verschil tussen het akkoord en de intentieverklaring.

(1) Toepassing tijdens de voorlopige rechtsfase?

Bij de opzet van Hergo werd ervoor gekozen deze te laten plaatsvinden in de voorlopige rechtsfase opdat de intentieverklaring zou kunnen worden geëvalueerd door de jeugdrechter en Hergo op die manier zijn beslissing als het ware zou kunnen voorbereiden. In de jeugdwet lijkt in de voorlopige rechtsfase enkel een

bemiddeling te kunnen worden voorgesteld. Dit maakt het moeilijk voor jeugdrechters om een onderscheid te maken tussen beide methodieken, voornamelijk omdat ook op parketniveau al een bemiddeling kan worden voorgesteld. Een ruime interpretatie van art.52 quinquies zou alsnog de voorlopige rechtsfase kunnen bevatten (Vandebroek en Vanfraechem, 2007).

(2) Bekrachtiging van de intentieverklaring?

In de praktijk wordt de intentieverklaring ter goedkeuring voorgelegd aan de jeugdrechter die er een passend gevolg aan kan geven. De jeugdrechters hebben zo goed als altijd het voorstel overgenomen, maar konden de proportionaliteit ervan nagaan en afoetsen of het overeenkomt met wat andere jongeren dienen op te nemen en wat slachtoffers als schadevergoeding krijgen. Met de jeugdwet verdwijnt deze toetsingsmogelijkheid van de rechter.

De jeugdwet vermeldt zowel een intentieverklaring als een akkoord. Bij bemiddeling spreekt men van een akkoord tussen de minderjarige en het slachtoffer. In de praktijk bestaat een intentieverklaring uit drie elementen: herstel van de schade voor het slachtoffer, herstel van de schade naar de gemeenschap toe en die elementen die maken dat de overeenkomst kan worden uitgevoerd. Het lijkt de bedoeling te zijn het herstel van de schade voor het slachtoffer op te nemen in een apart akkoord, maar verder vernoemt men bij de inhoud van de intentieverklaring ook het herstel van de materiële en relationele schade. Het onderscheid met het akkoord wordt dan wel erg onduidelijk. Bovendien doet het afbreuk aan de dynamiek van Hergo waarin men op zoek gaat naar een oplossing waar alle partijen kunnen achter staan.

De jeugdwet spreekt i.v.m. de intentieverklaring ook van het derde element als « het vermijden van de feiten naar de toekomst toe ». In het pilootproject werd dit eerst ook zo vernoemd, maar nadien ver-

anderd omwille van het herstelrechtelijk kader waarin de schade en het herstel ervan centraal staan, eerder dan de recidive (Walgrave, 2006). Bovendien is het een positievere benadering naar de jongere wanneer het meer open wordt geformuleerd als "alles wat maakt dat hij de overeenkomst kan uitvoeren."

(3) De rol van de professionele actoren.

De rol van de professionele actoren is in de praktijk belangrijk gebleken(3). De moderator heeft uiteraard een belangrijke rol in de voorbereiding, de Hergo en de opvolging ervan. In de jeugdwet wordt geen verwijzing gemaakt naar de moderator en zijn rol, maar behoudt men de term bemiddelaar, al verwijst men wel naar "een dienst voor Hergo". Het is allicht de bedoeling dat de bestaande bemiddelingsdiensten Hergo opnemen. In de praktijk spreken we van moderator om aan te tonen dat het gaat om een andere methodiek die een aantal eigenheden met zich meebrengt, zoals de groepsdynamiek en de aanwezigheid van professionele actoren. Training en opvolging van (beginnende) moderators lijkt ons dan ook belangrijk te zijn.

De politiebeambte leest de feiten voor bij het begin van de Hergo en bewaakt gedurende het overleg de ernst van het gebeuren. Voornamelijk het geven van informatie, maar ook het verzekeren van de veiligheid – zeker bij delicten tegen de persoon – blijken zowel voor de partijen als voor de politiebeambten belangrijke taken van de politie in een Hergo te zijn. Politiebeambten moeten echter creatief op zoek naar mogelijkheden om het bij hun werk op te nemen en ook omtrent hun meldingsplicht blijven onduidelijkheden bestaan. Het is een gemiste kans dat dit niet werd opgenomen in de jeugdwet.

De advocaat van de jongere kan hem in principe bijstaan doorheen gans de procedure. In de wet wordt enkel gesproken van de periode voor en na de Hergo. In een omzendbrief wordt bevestigd dat de aanwezigheid van een advocaat tijdens de

Hergo niet gewenst is(4). In de praktijk blijkt de aanwezigheid echter een meerwaarde te kunnen bieden, zeker wanneer het gaat om advocaten die het gewend zijn te werken in jeugdzaken. Zij kunnen mee verzekeren dat de jongere werkelijk zijn verhaal kan brengen. Slachtoffers kunnen een advocaat meebrengen indien zij dit wensen, maar hebben daar zelden behoefte toe. Soms ervaren zij dat ook de advocaat van de jongere hen informatie geeft indien nodig.

Ook over de consulent van de jongere wordt niets vermeld in de jeugdwet. Zij kunnen een belangrijke ondersteunende rol spelen tijdens en na de Hergo en de uitvoering van de overeenkomst mee opvolgen. Voor het slachtoffer kan de aanwezigheid van slachtofferhulp belangrijk zijn. Slachtoffers hebben echter zelden contact gehad met slachtoffervoorzieningen.

(4) Spanningen tussen het herstelrechtelijke gedachtegoed en de jeugdbescherming.

De inpassing van een herstelrechtelijke praktijk in een jeugdbeschermingssysteem leidt tot een aantal aandachtspunten. In de eerste plaats blijft het belangrijk aandacht te laten uitgaan naar de positie van het slachtoffer. In het eigenlijke communicatieproces zorgen de moderators ervoor dat het slachtoffer een centrale plaats krijgt toebedeeld. Toch blijkt dat de belangen van het slachtoffer secundair zijn, zoals bijvoorbeeld tot uiting komt in de discussie rond het laten doorgaan van een hergo indien een slachtoffer er niets mee te maken wil hebben; in de gebruikte selectiecriteria van de jeugdrechters die voornamelijk betrekking hebben op de (situatie van de) jongere; in de onduidelijkheid betreffende het statuut van het akkoord en de intentieverklaring, en de stem van het slachtoffer in de uiteindelijke beslissing.

In Hergo gaat het in de eerste plaats om de schade ontstaan door het als misdrijf omschreven feit (MOF) en het herstel daarvan. In de jeugdbescherming is echter ook de eventuele problematische opvoedingssituatie (POS) van belang. Hoe die

twee elementen kunnen samengaan, blijft een zoekproces.

Bemiddeling en hergo zijn gebaseerd op een aantal basisprincipes zoals vertrouwelijkheid, neutraliteit en vrijwilligheid. Hoewel in de jeugdwet een aantal wijzigingen zijn opgenomen naar die principes, blijken ze toch niet helemaal te kunnen worden gewaarborgd (Vandebroek en Vanfraechem, 2007). De toekomst zal dan ook moeten uitwijzen in welke mate de praktijk erin slaagt deze principes te handhaven.

Conclusie

De inpassing van Hergo in de jeugdwet bestendigt de praktijk die zich in Vlaanderen heeft ontwikkeld en biedt mogelijkheden om die praktijk verder uit te werken. Door de ruime formulering en het openlaten van een aantal elementen ontstaan echter onduidelijkheden. Het is jammer dat sommige knelpunten niet zijn uitgeklaard, maar tegelijkertijd biedt het aan de praktijk de uitdaging om er verder mee aan de slag te gaan.

Inge Vanfraechem, NICC

- (1) Wet 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het Wetboek van strafvordering, het Strafwetboek, het Burgerlijk Wetboek, de nieuwe gemeentewet en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *B.S.*, 2 juni 2006 (tweede uitgave) en door de Wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *B.S.*, 19 juli 2006 (tweede uitgave). Zie art. 37 bis tot art. 37 quinquies en art. 45 quater Jeugdwet betreffende bemiddeling en Hergo.
- (2) Wanneer het slachtoffer absoluut niets met de Hergo te maken wil hebben, kan een overleg tussen jongere, achterban en professionele actoren nog zijn nut hebben. Maar omdat één van de belangrijke partijen ontbreekt, lijkt het ons beter dan niet meer te spreken van Hergo maar wel bijvoorbeeld van hulpverlenend groepsoverleg (Hugo) of herstel- en hulpverlenend groepsoverleg (Herhugo) (Vanfraechem, 2007)

- (3) Daarom hebben we die rol voor elke actor ook expliciet uitgeschreven (Vanfraechem, 2007).
- (4) Omzendbrief nr 1/2006 van 28 september 2006, *B.S.*, 29 september 2006.

Bibliografie en literatuur

Vandebroek, M. en Vanfraechem, I., 'Bemiddeling en hergo', in Put, J. en Rom, M. (eds), *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent: Larcier, te verschijnen in 2007.

Vanfraechem, I., 'Homologatie van de overeenkomst door de jeugdrechter (met een knip-oog naar hergo)', *Nieuwsbrief Suggnomè*, jrg.2, nr.4, 2001, 12-15.

Vanfraechem, I., 'Een onderzoek naar herstelgericht groepsoverleg in Vlaanderen', *Nieuwsbrief Suggnomè*, jrg.4, nr2., 2003, 16-17.

Vanfraechem, I., 'Herstelgericht groepsoverleg: een project voor ernstige jeugddelinquentie', in Christiaens, J., De Fraene, D. en Delens-Ravier, I. (eds), *Protection de la jeunesse. Formes et réformes. Jeugdbescherming. Vormen en hervormingen*, Brussel: Bruylant, 2005, 229-238.

Vanfraechem, I., *Herstelgericht groepsoverleg. Op zoek naar een constructief antwoord op ernstige jeugddelinquentie*, onuitgegeven doctoraatsthesis, Leuven: K.U.Leuven, 2006.

Vanfraechem, I., *Herstelgericht groepsoverleg. Een constructief antwoord op ernstige jeugddelinquentie*, Brugge: die keure, te verschijnen in 2007.

Vanfraechem, I. en Walgrave, L., 'Herstelgericht groepsoverleg voor jonge delinquenten in Vlaanderen. Verslag van een actie onderzoek', *Panopticon*, jrg. 25, nr.6, 2004, 27-46.

Walgrave, L., 'Evaluatie in herstelrecht', *Tijdschrift voor herstelrecht*, 6(2), 2006, 9-21.

Walgrave, L. en Vettenburg, N. (eds.), *Herstelgericht groepsoverleg. Nieuwe wegen in de aanpak van jeugddelinquentie en tuchtproblemen*, Leuven: LannooCampus, 2006.

Hergo in de Brusselse praktijk

1. De Hergo praktijk tot nu

In juli 2001 ben ik als bemiddelaar begonnen werken in het Bemiddelingsburo bij de vzw BAS te Brussel. Op dat moment waren de contacten met de verschillende actoren (jeugdrechters, parket, sociale dienst van de jeugdrechtbank en advocatuur) van ons gerechtelijk arrondissement voor de implementatie van het concept Hergo reeds gelegd.

Maar wat hield Hergo in, en wat betekende dit in de praktijk? We hadden het geluk dat we, de bemiddelaars van de vijf verschillende diensten van het pilootproject, een vorming konden volgen, onder begeleiding van Allan Mc Rae, de pionier van Family Group Conferencing in Nieuw-Zeeland. Via rollenspelen en aan de hand van de nabesprekingen van onze ervaringen, kregen we een eerste idee van wat Hergo zou kunnen betekenen voor ons als moderatoren en voor de verschillende betrokken partijen.

In 2001 kregen we slechts 1 doorverwijzing voor het organiseren van een Hergo. De volgende jaren groeide dit aantal langzaam maar zeker. Op het einde van het pilootproject einde 2003 hebben wij als dienst, samen met onze verwijzers, beslist om Hergo's verder te blijven opnemen, ook al stonden daar geen financiële middelen tegenover. Dit resulteerde in:

- 8 doorverwijzingen in 2002 (8 jongeren en 5 Hergo's)
- 5 doorverwijzingen in 2003 (5 jongeren en 4 Hergo's)
- 10 doorverwijzingen in 2004 (13 jongeren en 10 Hergo's),
- 12 doorverwijzingen in 2005 (17 jongeren en 10 Hergo's), en
- 9 doorverwijzingen in 2006 (14 jongeren: 6 zijn al doorgedaan, 2 niet opgestart en 1 gaat binnenkort door).

2. De bemiddelaar en de Hergo moderator

Wat is nu het verschil tussen een bemiddelaar en een Hergo-moderator? Een denkoefening hierrond maken is niet eenvoudig.

De schijnwerpers worden gericht op de Brusselse context. Natuurlijk verschilt de praktijk van dienst tot dienst en van bemiddelaar tot bemiddelaar. Wat nu volgt, is dus maar een topje van de bemiddelaarsberg. Ik ga hier slechts in op twee punten: de voorbereidende gesprekken en de rol van de bemiddelaar/moderator tijdens het hergo proces.

1. Laten we beginnen bij het begin: de voorbereidende gesprekken.

Een jongere wordt in de meeste gevallen direct voorgeleid voor de jeugdrechter. Deze kan overwegen om de jongere onder toezicht te stellen van de sociale dienst van de jeugdrechtbank, met als voorwaarde mee te werken aan een Hergo. In dat geval vraagt de jeugdrechter een sociaal onderzoek aan bij de consulent van de sociale dienst en vraagt hij eveneens om de haalbaarheid van een Hergo te bekijken. Via een beschikking van de jeugdrechter komt ons Bemiddelingsburo te weten of de jongere en zijn ouders wenselijk mee te werken aan een Hergo. Wij kondigen een huisbezoek aan en daar bespreken wij de Hergo-procedure.

Zowel bij een herstelbemiddeling als bij een voorbereiding voor een Hergo, wordt het eerste gesprek bij de dader/benadeelde op eenzelfde manier gevoerd. Wel is het zo dat bij een herstelbemiddeling zowel de dader als het slachtoffer nog niet op de hoogte zijn van wat een herstelbemiddeling nu juist inhoudt, precies omdat zij zelf in grote mate het verloop en de inhoud in de hand hebben. Dit is in tegenstelling tot een eerste huisbezoek ter voorbereiding van een Hergo, waar een jongere wel reeds op voorhand wordt geïnformeerd over de strikt omschreven procedure van een Hergo.

Tijdens dit eerste gesprek ligt het accent op het verhaal van de jongere en de ouders, de beleving van de feiten en wat het voor hen heeft betekend. Dit wordt ook bevraagd tijdens een voorbereidend gesprek voor een herstelbemiddeling. Tevens wordt er nagegaan wat er mag worden teruggekoppeld naar de andere partij en wat er mag worden verteld tijdens de Hergo-bijeenkomst.

Waar we bij herstelbemiddeling soms vaak pendelen tussen slachtoffer en dader, plannen we voor het organiseren van een Hergo in principe slechts één huisbezoek bij zowel de dader(s) als het slachtoffer(s). De achterliggende idee is dat het 'proces' zich mag afspelen tijdens de Hergo-bijeenkomst zelf. Hierop maken we soms wel uitzonderingen. Wanneer we merken dat het verhaal van de feiten van dader en slachtoffer verschillend is, of wanneer we merken dat de jongere/ouders minimaliseren of niet alles erkennen, toetsen we hun verhaal nog eens een tweede keer. Dit om te voorkomen dat het aanwezige slachtoffer niet opnieuw zal worden 'geslachtofferd' tijdens een Hergo-bijeenkomst. Ook bij zeer zware feiten zoals bijvoorbeeld verkrachting of aanranding van de eerbaarheid zullen we meerdere gesprekken met de betrokken partijen plannen.

2. Om het verschil duidelijk te maken tussen de rol van een Hergo-moderator en die van een herstelbemiddelaar, baseren we ons hieronder op de verschillpunten tussen een Hergo en een directe bemiddeling (face to face).

Het proces van een **directe bemiddeling** verloopt in principe als volgt:

Tijdens de *introductiefase* verduidelijkt een bemiddelaar zijn positie en zijn taak binnen het gesprek en worden er duidelijke communicatieregels afgesproken.

Tijdens de *verhaalfase* stelt de bemiddelaar open vragen en geeft hij elke partij de kans om zijn standpunt over het conflict weer te geven. Op het einde maakt de bemiddelaar een inventaris van wat hij heeft gehoord bij de partijen. Zo kunnen de partijen overgaan tot de *exploratiefase*. De bemiddelaar geeft de verschillen weer en duidt aan wat de partijen gemeenschappelijk hebben. Tijdens de verhaalfase kadert en herkadert de bemiddelaar wat er verteld wordt door de betrokken partijen. De bemiddelaar noteert de onderliggende verlangens en wensen. Deze zijn van belang voor de *onderhandelingsfase*. De bemiddelaar stimuleert de partijen om zoveel mogelijk zelf oplossingen te zoeken voor het delict. De bemiddelaar bewaakt dat elke mogelijkheid evenwaardig wordt behandeld. Het doel is dat er een overeenkomst uit de bus komt die voor de beide partijen aanvaardbaar is.

Hoe verloopt het proces bij **een Hergo**? De Hergo wordt steeds door twee personen begeleid, een moderator en een co-moderator. Er is een bepaald script dat wordt gehanteerd. Dit geeft een houvast voor de aanwezigen en de moderators tijdens de soms zeer emotionele bijeenkomst. De moderator start de Hergo met een verwelkoming en met het uitleggen van het doel van de bijeenkomst. De communicatieregels worden verduidelijkt en het principe van vertrouwelijkheid wordt benadrukt. Ook belicht de moderator de taken van de verschillende aanwezige actoren, zoals die van de advocaat, van de consulent, van de politiebeambte,...

Een Hergo bestaat uit drie fases:

Tijdens de eerste fase, de *verhaalfase* genoemd, omschrijft de politiebeambte het verloop van het delict en wordt er aan de betrokken jongere(n) gevraagd of die met de omschrijving van de feiten akkoord kan gaan. Wanneer er duidelijkheid is rond de feiten, krijgt elke aanwezige de kans zijn inbreng omtrent de gebeurtenissen te doen. De taak van de moderator bestaat erin de groep te hanteren, daar waar nodig te herkaderen en te bewaken of de machtsverhoudingen in evenwicht zijn. Uit ervaring weten we dat, als een Hergo met verschillende jongeren tesamen wordt georganiseerd, de aandacht verdeeld wordt over verschillende jongeren. Wanneer er slechts één jongere aanwezig is tijdens een Hergo, rust er vaak een grotere druk op de schouders van die ene aanwezige jongere en is het shaming-effect veel groter.

De tweede fase is het *privé-moment*. Tijdens dit moment gaat de jongere, samen met zijn ouders en steunfiguren, apart zitten om zijn intenties qua herstel te formuleren. De jongere krijgt de kans om ook zijn advocaat en consulent mee te nemen in dit privé-moment. De moderator noch co-moderator zijn bij dit moment aanwezig.

De co-moderator neemt de derde fase van de Hergo-bijeenkomst voor zijn rekening. Tijdens dit deel wordt de intentieverklaring opgesteld. De jongere leest zijn intenties voor (herstel naar het slachtoffer toe, herstel naar de maatschappij en herstel naar de toekomst). De co-moderator belicht de

intenties punt per punt en hij bespreekt met alle aanwezigen hoe de intenties zullen geformuleerd worden. Het is daarbij van zeer groot belang dat de betrokkenen zich kunnen vinden in de voorgestelde intenties. De politiebeambte hoeft niet akkoord te gaan met de gevormde intenties.

Wanneer we nu de vergelijking maken tussen een directe bemiddeling en een Hergo-bijeenkomst, kunnen we stellen dat de *eerste fase* van een Hergo de introductie- en verhaalfase van een directe bemiddeling omvat. Ter afsluiting van deze eerste fase, geeft de moderator kort een samenvatting van hetgeen besproken is. Dit zou verduidelijking moeten bieden aan de jongere die op basis hiervan zijn intentieverklaring zal opstellen in de *tweede fase*, zijn privé-moment.

De *derde fase* kunnen we omschrijven als de onderhandelingsfase. De intenties van de jongere worden besproken en iedereen kan zijn bedenkingen hierover geven. Het doel is om te komen tot een intentieverklaring waar iedereen zich in kan vinden. Deze intentieverklaring moet nog bekrachtigd worden door de jeugdrechter op de openbare zitting. Dit verschilt met een directe bemiddeling waar men tot een herstelovereenkomst is gekomen. Een parketmagistraat of jeugdrechter hoeft geen akkoord te geven over de inhoud van deze herstelovereenkomst.

Wanneer men dit leest, kan men de opmerking maken dat er weinig verschil is tussen een bemiddelaar in een directe bemiddeling en een Hergo-moderator. Toch ervaren wij dat een Hergo-moderator een hele andere taak heeft te vervullen. Een moderator is een gespreksleider van een hele groep mensen in tegenstelling tot een directe bemiddeling waar vaak slechts twee partijen, dader en slachtoffer, aanwezig zijn. Een moderator begeleidt het communicatieproces tussen alle betrokkenen en zorgt ervoor dat iedereen aan bod komt. Hij bewaakt het proces eerder dan dat hij met de inhoud bezig is. De moderator is sturend om de volgorde in het verloop te waarborgen en om het proces een zekere vooruitgang te laten kennen, maar moet toch vermijden echt directief te zijn. Op die manier krijgen de betrokkenen de ruimte voor een

eigen inbreng maar wordt vermeden dat een hergo te lang aansleept of dat bepaalde aanwezigen het gesprek domineren. Wanneer een slachtoffer ervoor kiest niet aanwezig te zijn, zorgt de moderator ervoor dat diens bedenkingen toch aan bod komen. De co-moderator kan bijvoorbeeld het verhaal van de benadeelde inbrengen. Een Hergo-bijeenkomst kan tal van emoties losmaken. Als moderator is het de kunst om deze aan bod te laten komen en deze te beheersen. Het is een balanceren tussen een emotionele spanning en het creëren van een veilige sfeer, waarbij iedereen wordt uitgenodigd om te reageren. Dit vormt een centraal gegeven in de methodiek van een Hergo. Iedere moderator moet beschikken over een goed aanvoelen en over een grote sociale vaardigheid. Hij moet kunnen omgaan met een groepsdynamica. Onontbeerlijk voor iedere moderator is een opleiding en vorming over de filosofie, de werkingsprincipes en de methodiek van een Hergo. Er staat de nieuwe Hergo-moderatoren dus nog een hele voorbereiding te wachten...

3. De Hergo praktijk in de toekomst

Momenteel worden Hergo en bemiddeling opgenomen in de nieuwe wet op de jeugdbescherming van Minister Onckelinx. Deze aanpassing betekent dat over heel Vlaanderen, Brussel en Wallonië, Hergo zal georganiseerd worden. Concreet wordt op Vlaams niveau een uitbreiding gepland van ongeveer dertien Hergo moderatoren.

Wat gaat dit betekenen voor ons als dienst in de praktijk?

1. Vooreerst betekent dit dat de verschillende bemiddelaars in Vlaanderen, Brussel en Wallonië moeten vertrouwd geraken met het Hergo concept. De eerste Hergo-moderatoren hadden het geluk gevormd te worden door Allan Mc Rae. Daarnaast hadden we ook de mogelijkheid om op regelmatige basis de Hergo methodiek en praktijk te bespreken in de methodiekgroep Hergo (een groep waarin de verschillende bemiddelaars van de 5 diensten, die meewerkten aan het experiment, vertegenwoordigd zijn). Bij de bemiddelingsdiensten, die (noodgedwongen) Hergo's zullen

moeten organiseren, rijst nu de vraag wie hen zal kunnen vormen? Er wordt gekeken naar de meer ervaren Hergo-bemiddelaars...

Onze bemiddeldingsdienst heeft reeds aan een 45-tal Franstalige bemiddelaars vorming gegeven. De medewerkers van Arpège (Luik) en Gacep (Charleroi) volgden een eerste vorming bij ons. Arpège kreeg in 2006 middelen voor het opstarten van de Hergo-procedure in een pilootproject, en verwacht nu ook uitbreiding vanaf 2007. Wat hun ervaringen daaromtrent zijn, kan u verder lezen in deze nieuwsbrief. Onlangs gaven we nog een driedaagse vorming aan de andere diensten van Wallonië en Brussel. Het is nodig dat er samen met de OSBJ en de ervaren Hergo-moderatoren gezocht wordt naar een structurele manier om ook de Nederlandstalige diensten te vormen, aangezien de vraag naar vorming wellicht zal blijven stijgen. Ik kan maar zeggen dat het concept, zoals het nu werd uitgetekend heel werkbaar is. Blijvende kritische bevraging en evaluatie zijn zeker nodig. Hoe Hergo in een arrondissement wordt geïmplementeerd hangt veel samen met hoe de verschillende actoren dit concept bekijken. Dit staat ook de eenvormigheid over de verschillende arrondissementen in de weg. Intervisie over de verschillende diensten en arrondissementen heen is zeker nuttig. (zie themadagen OSBJ voor bemiddeling). Vanuit het pilootproject hadden we ook een methodiegroep Hergo en die heeft zeker haar nut bewezen.

2. Zullen nu ook de doorverwijzingen voor Hergo stijgen door de opname ervan in de nieuwe wet?

Onze verwijzers, de jeugdrechters, nemen alleen of vaak op advies van de advocaat van de jongere of de consulent een beslissing om een jongere door te verwijzen voor een Hergo. Daarbij hanteren ze als criteria voor doorverwijzing: 1ste ernstige feiten en recidivisme. Ze houden ook rekening met de houding en thuissituatie van de jongeren en er wordt een zekere mondigheid verwacht van de minderjarige. Hoewel de nieuwe wet ruimere criteria hanteert (aanwijzingen van schuld, geen ontkenkende dader, gekend slachtoffer) denken we niet dat onze verwijzers nu meer Hergo's

zullen doorsturen naar ons. Initieel geloofden zij in het concept Hergo en ze zijn erin blijven geloven. Het aantal Hergo's zal zeker niet afnemen, maar mogelijk ook niet substantieel toenemen.

3. Een knelpunt, waar we de laatste tijd vaker mee geconfronteerd worden, is het feit dat er bij eenzelfde feit ook meer Franstalige jongeren betrokken zijn. Dit geldt zowel voor herstelbemiddeling als voor Hergo's. Vermits Hergo tot op heden nog niet bestond voor Franstalige minderjarigen, betrokken wij deze jongeren via een gewone herstelbemiddeling. Het feit dat Hergo nu ook kan opgelegd worden voor Franstalige jongeren, kunnen we alleen maar toejuichen. Alles hangt natuurlijk af van de manier waarop er (al dan niet) Hergo's zullen geïmplementeerd worden. In een tweetalige Brusselse context is het een must om de snaren op mekaar af te stemmen en om een goede samenwerking te voorzien met de Franstalige diensten.

4. Verder is het nog niet duidelijk hoe de Hergo-praktijk (nieuwe) vorm zal krijgen met de nieuwe wet. Doorheen de jaren hebben wij onze eigen Hergo-praktijk opgebouwd, mede dankzij de goede samenwerking met zowel de politiebeamten, advocatuur als de consulenten van de sociale dienst van de jeugdrechtbank. Of er met de nieuwe wetgeving nieuwe wijzigingen in onze praktijk zullen volgen, is nu de vraag. Een voorbeeld is de inperking van de rol van de advocaat tijdens een Hergo. Wij hebben daar onze bedenkingen bij, want de advocaat van de jongere is wel degene die de jongere later zal bijstaan tijdens de openbare zitting op de jeugdrechtbank. In de praktijk ervaren de meeste jongeren de aanwezigheid van hun advocaat als positief.

5. We hebben een samenwerkingsverband waar de verschillende partners in vertegenwoordigd zijn. Tijdens deze overlegmomenten worden de verschillende projecten besproken en geëvalueerd, ook bijvoorbeeld de Hergo-procedure. In onderling overleg kunnen er aanpassingen gebeuren. We hopen dat dit overleg ook in de toekomst een opdracht blijft opnemen in de verdere ondersteuning bij de bredere ontwikkeling van Hergo.

Bie Van Severen, BAS!

Het Herstelgericht Groepsoverleg in de Franse Gemeenschap. Experiment met Hergo in het Luikse gerechtelijke systeem.

Om te beginnen moet het Arpège experiment in de juiste context worden geplaatst : we zitten in de voorbereidende fase van de uitvoering van Hergo. Dankzij een klein jaar subsidiëring van een piloot-project (2006) hebben we de test kunnen opstarten van een juridisch antwoord dat tot op heden nog nooit was toegepast in de Franse Gemeenschap.

Tijdens de eerste fase van ons actie-onderzoek hebben we ons vooral een « theoretisch » beeld kunnen vormen van Hergo. Na praktijkervaring inzake bemiddeling en de modules ter bewustwording vanuit het standpunt van de slachtoffers, gekoppeld aan twee opleidingsdagen met Bie Van Severen, beschikken we over een minimale praktische basis en de motivatie om ermee door te gaan.

We hebben de gerechtelijke overheden bewust gemaakt van het belang van dit « aanbod », dat de volle steun kreeg van de Minister van Justitie. We hebben verschillende informatie- en overlegvergaderingen gehad met de parketmagistraten en de zittende magistratuur maar ook met advocaten en de dienst voor gerechtelijke bescherming (S.P.J.). Dankzij deze bewustmaking hebben we in 2006 drie Hergo aanvragen gekregen. De eerste twee in juli, de derde begin oktober. Eén Hergo leidde tot een constructieve ontmoeting en een intentieverklaring. De andere twee konden niet worden uitgevoerd. De ene keer omdat de slachtoffers niet op onze brieven hebben gereageerd, de andere keer omdat de jongere onvoldoende maturiteit had en verstandelijke problemen had om het proces te begrijpen. Voor zover we weten zijn het momenteel de enige Hergo experimenten in de Franse Gemeenschap maar andere teams die reeds bemiddeling organiseren hebben al interesse betoond voor het Herstelrechtelijke groepsoverleg en zullen dit in de praktijk omzetten.

Hieronder sommen we een aantal

hypotheses op over dit heel beperkte experiment.

Operationele criteria voor de beslissing van de rechter

Binnen de Luikse justitiële ruimte, waar reeds verschillende antwoorden op jongerendelinquentie naast elkaar bestaan (bemiddeling, prestatie van algemeen nut, modules ter bewustwording positie slachtoffers,...), is een differentiëring van de verschillende systemen noodzakelijk. Het is immers onder deze voorwaarde dat de jeugdrechters elk van die systemen op een zinvolle wijze zullen kunnen gebruiken.

- 1) Omdat we ervan uitgaan dat Hergo geen « light » systeem is maar een aanzienlijke professionele inzet vereist en dat Hergo een complex proces is dat op een ruim aantal situaties kan worden toegepast, hebben we een poging gedaan om bepaalde **operationele criteria voor de besluitvorming van de rechter** te bepalen, rekening houdend met de gegevens waarover hij beschikt op het ogenblik dat hij de jongere ontvangt (dit zijn criteria die formeel zijn overeengekomen met de partners voor het actie-onderzoek, deze zullen ook de basis vormen voor de praktijk na 1 april). Het aantal gepleegde misdrijven, verschijningen en vroegere maatregelen beschouwen we niet als essentieel.
- 2) Om een uitwisselingsproces met het slachtoffer te kunnen beginnen en in staat te zijn een dialoog aan te gaan over delinquentie, moet de jongere echter wel zijn daden erkennen.
- 3) Hergo is niet geschikt voor een minderjarige die lijdt aan psychopathologische stoornissen, drugsverslaving en/of een verstandelijke achterstand en/of een intellectueel deficit. Voor deze jongeren is een strikt rehabilitatieve of therapeutische benadering waarbij het slachtoffer niet is betrokken, in deze situaties meer aangewezen.

- 4) Een S.P.J. afgevaardigde wordt systematisch bij elke Hergo ingeschakeld en het mandaat hoeft geen extra dossier te zijn bovenop zijn werklast (heel zwaar te LUIK). We hebben de Hergo mandaten beperkt tot de gevallen van minderjarigen voor wie een opvang door de S.P.J. zich opdringt. Het lijkt ons bovendien weinig redelijk om een volledige groep te mobiliseren voor een reden die weinig gevolgen heeft of voor gelegenheden delinquentie die niet meer is dan een 'accident de parcours' van een jonge adolescent die sociaal eerder goed is geïntegreerd.

Interventie en rol van de S.P.J. afgevaardigde

Aanvankelijk wisten de afgevaardigden niet goed hoe te reageren op ons verzoek om in een Hergo tussen te komen. Gewoonlijk komen ze immers niet tussen in bemiddelingen en zijn ze niet betrokken bij andere door Arpège georganiseerde maatregelen. Bovendien is de positie die ze bij de interventie moeten innemen weinig klassiek. Zo moeten ze bijvoorbeeld geen voorafgaand maatschappelijk onderzoek voeren. Deze positiewijziging heeft dus voor enige verwarring gezorgd.

Een van de vragen ging over het ogenblik van de interventie van de afgevaardigde in het proces (ziet hij de jongere vóór de beslissing van de rechter ? vóór de inleidende gesprekken met de moderatoren ? als voorbereiding op de ontmoeting ? enkel op het ogenblik van de ontmoeting ? of enkel na de ontmoeting als controle om te waken over de uitvoering van een intentieverklaring ?).

De samenwerkingsmodaliteiten tussen de S.P.J. afgevaardigden en de bemiddelaars van het Hergo liggen nog niet definitief vast. Er is enkel een pragmatische beslissing genomen om het experiment te kunnen opstarten. De afgevaardigde hoeft niet te zijn opgeleid voor, of voorbereid op Hergo, zijn rol bij de ontmoeting beperkt zich dan ook tot die die met zijn opdracht samenhangt (hulp en/of bewaken van de jongere).

De optie bestaat erin de afgevaardigde de ontmoeting te laten bijwonen, wat meteen ook het begin van zijn interventie bij de jongere is. Deze manier van werken vermijdt opnieuw een extra werklast voor de S.P.J.. Dit alternatief biedt overigens nog iets extra. De idee die erachter zit is immers de mobilisatie van het dichte sociale netwerk van de jongere waardoor hij het initiatief krijgt. Tijdens de voorbereidende fase van het overleg zal de afgevaardigde wat op de achtergrond blijven, hij zal daarentegen actief deelnemen aan de ontmoeting, waar hij een van de belangrijke officiële protagonisten wordt.

Praktische krachtlijnen voor het Hergo

Aanvankelijk waren we op zoek naar een methodologie maar we hebben al snel moeten vaststellen dat methodologische « contouren » die te omljnd waren en een te strakke systematisering van de uitvoeringsmodaliteiten, nooit zouden passen bij het hoge aantal menselijke situaties waarmee we te maken kunnen krijgen.

Als leidraad voor de praktijk zien we in de titel twee fundamentele concepten staan : « **herstelrechtelijk** » en « **groeps-** ». Vervolgens leek de **participatieve benadering** het meest originele aspect van het Hergo. Met zijn beslissing brengt de jeugdrechter immers een maatschappelijke groep individuen rond een jongere bijeen. Het zijn hun middelen en hun oplossingspistes waarop beroep zal worden gedaan om een problematische situatie vooruit te helpen.

Het herstelrechtelijk perspectief

De herstelrechtelijke visie is (nog) niet concreet geëxpliciteerd en wordt niet automatisch gekoppeld aan één bepaalde benadering (face to face met het slachtoffer tijdens een bemiddeling, een prestatie van algemeen nut of een groepsontmoeting). Ze is fundamenteel verbonden met het soort relatie dat de individuen die in groep worden samengebracht zullen kunnen opbouwen. Dit maakt er de taak van de bemiddelaar alvast niet makkelijker op.

De bemiddelaar begint de interventie met een inschatting van de « klinische » signalen met betrekking tot de potentiële deelnemers en hij houdt rekening met de mogelijkheid om bij deze in groep samengebrachte individuen een constructieve manier van interactie in te voeren. De herstelrechtelijke benadering wil bij eenieder het positieve versterken: uiteraard bij het slachtoffer maar ook bij de jongere die erbij betrokken is. Het proces moet het verantwoordelijkheidsgevoel van de jongere verhogen maar mag hem niet psychologisch vervreemden. De bemiddelaars houden de mogelijkheid open om in bepaalde gevallen Hergo niet te organiseren.

De keuze van het slachtoffer en de dader om al dan niet deel te nemen moet onvoorwaardelijk worden nageleefd en er moet prioritair rekening worden gehouden met eenieders verschillende noden (gerechtelijke, financiële, psychologische, sociale).

Het « aanbod » tot overleg komt vóór elk verzoek van het slachtoffer. Het komt erop aan de persoon niet te beïnvloeden over wat « goed voor hem of haar » zou zijn maar informatie te verstrekken waardoor de persoon met kennis van zaken kan kiezen. Een slachtoffer kan ervoor kiezen er niet bij betrokken te worden en de relatie met de dader volledig te verbreken. Elk individu moet kunnen beslissen wat de beste manier is om aan zijn of haar « herstel te werken ». De ministeriële omzendbrief d.d. 28/09/06 bepaalt dat de uitnodiging pas aan het slachtoffer wordt gericht nadat is vastgesteld dat de persoon die ervan wordt verdacht het als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd, het proces wil opstarten. Door deze voorzorgsmaatregel wordt vermeden dat sommige slachtoffers onnodig van hun stuk worden gebrach

Een groepsbenadering

Op het einde van « onze Hergo ontmoeting » zei de jonge dader heel verrast te zijn dat de slachtoffers zich voor hem hadden verplaatst. Ook al hebben ze hem heel wat verwijten gemaakt en negatieve gevoelens geuit, toch was hij geraakt door hun positieve initiatief en door hun wil om met hem de dialoog aan te gaan.

Een van de voordelen van Hergo is volgens ons de sociale verankering. Heel vaak had de « delinquent » het gevoel zich « buiten de maatschappij » te bevinden en niet zelden heeft hij het erover als iets externs waarin hij zich niet kan vinden. Hergo maakt hem duidelijk dat hij wel degelijk aanwezig is en deel uitmaakt van een gemeenschap, net als iedereen. Om deze maatschappelijke verankering nog te versterken, moet de groep idealiter worden uitgebreid naar een netwerk dat verder gaat dan enkel het gezin.

In vergelijking met een abstracte juridische instantie, is de reactie van een groep voor een jongere betekenisvoller. De groep is immers samengesteld uit individuen die door het misdrijf getroffen zijn en symbolisch zal een jongere misschien eerder aanvaarden dat de groep een bepaalde sociaal regulerende rol speelt. Op die manier wordt de jongere geherpositioneerd binnen een gemeenschap die « reactief » is op een gepleegd misdrijf.

Hergo wil die ondersteunende relatie behouden en probeert deze jongere « op het juiste spoor » te brengen en zijn uitsluiting te vermijden. De groep probeert om de marginalisering van de jongere tegen te gaan en kan hem aansporen om zich maatschappelijk te integreren (uitstapjes, contacten, vrijetijdsbesteding, enz.). Ondanks het niet naleven van de maatschappelijke normen, krijgt de jongere een constructief uitwisselingsmodel bereikt dat een positieve relatie vooropstelt.

Na ons heel beperkte ervaring waren we heel verbaasd over de persoonlijke evaluatie van de jongere die stelde zich vooral gesteund te voelen door een van de slachtoffers. Hij heeft ons idee van twee partijen die met mekaar onderhandelen, en van de notie van « *supporters* » die daarmee samenhangt, in twijfel getrokken. Bij ons experiment hebben we veel meer de samenwerking van de groep gezien bij de globale evolutie van de jongere. Deze overlegontmoeting heeft onze voorstelling van Hergo als een eenvoudige uitbreiding van de bemiddeling en een bredere onderhandeling tussen twee partijen gewijzigd.

Ook al wordt de bemiddeling vaak uitgebreid naar de ouders, die er o.m. aan deelnemen omdat ze burgerlijk aansprakelijk zijn voor een minderjarige dader, ze beperkt zich vooral tot het oplossen van een dader-slachtoffer conflict. De Hergo groep in overleg heeft een opdracht die rekening houdt met de gevolgen in de ruime betekenis (voor de slachtoffers, voor de maatschappij, voor de jongere en zijn familie). Hergo stapt uit een dualiteit (dader-slachtoffer) door de delinquentiefeiten in perspectief te brengen met het leven van de jongere, de lokale samenleving waarin hij evolueert. De groep verenigt zich rond de jongere en er wordt met zijn persoonlijke situatie rekening gehouden. Het systeem suggereert dat het herstel door de jongere wordt gedragen maar ook door zijn levenscontext, zijn middelen, zijn relaties die bij het debat en de oplossingen zijn betrokken.

De ervaring met het eerste overleg heeft de complexiteit van wat er tegenover een familie op het spel staat, blootgelegd

Aangezien de relaties tussen de adolescent en zijn ouders onder druk komen te staan door de delinquentiedaden (verbreken van de dialoog, verlies van vertrouwen), kunnen deze aspecten binnen het gezin het dialoogproces en de groepsuitwisselingen bemoeilijken. Er kan ook een tegenspraak tussen twee polen ontstaan : de jongere van 17,5 jaar die autonomer wordt en de legitieme doelstellingen en bezorgdheden van zijn ouders.

Het belang van de betrokkenheid van de ouders mag niet worden verwaarloosd. Hun instemming blijkt essentieel voor meerdere aspecten die in de intentieverklaring aan bod komen. De intentieverklaring is niet enkel een afspiegeling van de verbintenissen van de jongere maar moet ook door de naasten worden « gedragen ».

De rol van de slachtoffers bij het overleg

We hebben besloten geen onrechtstreekse Hergo (zonder slachtoffer of zonder

vertegenwoordiger van slachtoffer) te organiseren om het accent te leggen op de ontmoeting van personen; toch geven we het slachtoffer de mogelijkheid om zich door een van zijn naasten te laten vertegenwoordigen.

Het herstel van de schade aan de slachtoffers is slechts een deel van het proces. Het feit om mee te werken aan de evolutie van een situatie op verschillende assen kan voor de slachtoffers bijzonder veeleisend zijn. Graag hadden we enkele van onze bezorgdheden hieromtrent op een rijtje gezet:

- 1) De ontmoeting focust zich niet enkel op de evolutie van een conflict dat zich tot de partijen beperkt. Bovenop hun verwachtingen inzake persoonlijk herstel, moeten de slachtoffers zich « op hun gemak » kunnen voelen in deze burgervriendelijke benadering van de jeugddelinquentie en oren hebben naar de preventieve aspecten die met de risico's op recidive samenhangen. Bepaalde slachtoffers zullen zich volledig op het materiële herstel richten en zullen het er misschien moeilijk mee hebben om abstractie te maken van de door de jongere gepleegde daad en om zich voor zijn persoon en zijn globale situatie te interesseren.
- 2) Om een maatschappelijke verankering te betekenen en mee te werken aan de evolutie van de jongere, moet het slachtoffer volgens ons een persoon zijn die over minimale sociale capaciteiten beschikt en die zelf niet volledig is gemarginaliseerd.

Eventuele aanwezigheid van een politiebeambte tijdens de ontmoeting

De eventuele aanwezigheid van een politiebeambte tijdens de ontmoeting is een controversieel thema, zowel binnen ons team, als met collega's van andere diensten of tijdens onze vergaderingen met advocaten en magistraten. Tijdens het experiment hebben we een voorlopig antwoord gegeven dat is gebaseerd op de praktijkervaring bij

de Nederlandstaligen die bij de ontmoeting regelmatig een politiebeambte betrekken.

De interventie van de politiebeambte enkel beperken tot het lezen van de feiten en het herhalen van de norm zoals de omzendbrief voorstelt, lijkt ons te beperkend. Dan rijst de vraag of het wel nodig is beroep te doen op een politiebeambte voor een zo korte interventie die net zo goed door een bemiddelaar zou kunnen worden gedaan.

Het schrappen van een vertegenwoordiging van de maatschappij binnen de groep verzwakt de as herstel aan de maatschappij. Het korte experiment heeft ons aangetoond dat de aanwezigheid van een officiële vertegenwoordiger van de maatschappij (politiebeambte) en een S.P.J. afgevaardigde heeft bijgedragen tot deze sociale verankering waarover we het reeds hadden. De aanwezigheid van de politiebeambte is inderdaad van belang omdat hij vanuit die « derde invalshoek » verslag uitbrengt van de maatschappelijke gevolgen van de delinquentie. Al naargelang de situatie van de minderjarige, zijn levensomgeving, de lokale gevolgen van zijn daden, heeft het zin om op een vertegenwoordiger van de maatschappij beroep te doen, die binnen de groep het misdrijf binnen zijn maatschappelijke context plaatst. In hun eindevaluatie onderstrepen de twee slachtoffers het nut van de aanwezigheid van de politiebeambte tijdens de ontmoeting, ook al vinden ze die niet essentieel om zich veilig te voelen.

Om tegemoet te komen aan het deontologische bezwaar van de omzendbrief, zou de maatschappij in sommige gevallen evengoed door andere personen dan een politiebeambte kunnen worden vertegenwoordigd. We verwijzen hierbij naar een idee van de advocaten om de maatschappij door iemand anders dan een politiebeambte te laten vertegenwoordigen (een lokaal verkozenen, een vertegenwoordiger van de PMS centra in geval van afpersing in het schoolmilieu bijvoorbeeld, ...).

De fase van de groepsvorming die het overleg zal « dragen » lijkt ons essentieel

Door deze vaststelling zijn we onvermijdelijk verplicht ons vragen te stellen bij de gegrondheid van de door de ministeriële omzendbrief voorgestelde richting in dit verband. De omzendbrief kadert de groep in de optiek van een « optimaal herstel », waarbij de as 'toekomst' niet aan bod lijkt te komen. In de omzendbrief is men van oordeel dat de rechter de instantie is die het best geplaatst is om de « nuttige personen » aan te duiden die aan een Hergo zullen deelnemen want de rechter zou beschikken over de gegevens met betrekking tot de persoonlijke situatie van de jongere.

Wij denken daarentegen dat de notie van nuttig sociaal netwerk heel complex is. De jongere « functioneert » in een menselijke omgeving, een open systeem, waar continu banden en relaties worden gesmeed. Wij geven er de voorkeur aan de groep te benaderen vanuit de invalshoek van het aanwenden van efficiënte middelen, die op een bepaald ogenblik een globale situatie zullen helpen evolueren. Deze doelstelling vereist volgens ons bepaalde voorzorgsmaatregelen, een voorafgaande interventie, o.m. via een ontmoeting met de personen en door hen te informeren en hen voldoende bedenktijd te geven, ... De ideale groep is samengesteld door de personen (slachtoffer en dader en misschien ouders) zelf, die weten van wie ze sociale steun krijgen, en die mogelijks bepaalde maatschappelijke actoren kunnen mobiliseren. Deze rol kan volgens ons moeilijk voor de jeugdrechtbank zijn weggelegd.

We hechten er veel belang aan dat Hergo een open ruimte is met plaats voor initiatief, creativiteit en op de toekomst gericht. De ruimte om initiatief te nemen, die een jeugdrechter aan de deelnemers toekent, lijkt ons het meest originele en essentiële aspect van dit systeem. De rechter stelt een maatschappelijke groep voor om actief deel te nemen aan de reactie tegenover de jonge minderjarige dader en rekent daarvoor op de creativiteit van de groep. In

deze logica moet de interventie erop gericht zijn deze ruimte van vrijheid te openen, die het initiatief mogelijk maakt. Een Angelsaksisch concept vat deze houding, die verder gaat dan de deelname, goed samen: de idee van « empowerment ».

« Empowerment » betekent in de praktijk:

- het ritme van de individu's volgen (bedenktijd) ;
- zich aanpassen aan hun diverse persoonlijke behoeften ;
- beroep doen op hun middelen ;
- zich niet in hun plaats stellen (in tegenstelling tot de bemiddeling zou er geen indirecte communicatie moeten zijn) en bemiddelaars die zo weinig mogelijk informatie vrijgeven om de ontmoeting al haar zin te geven ;
- uitgaan van hun « definitie » van de problemen.

Een begeleiding van de jongere op lange termijn

Uit onze ervaring met de begeleiding van jongeren stellen we regelmatig vast hoe zeer ze in het heden leven en hoe moeilijk ze het hebben om toekomstgericht te denken. Hergo zet de jongere ertoe aan om deze stap te zetten en om te anticiperen op bepaalde omstandigheden uit zijn dagelijkse leven en zijn « levenskwaliteit ». De globale procedure legt ook het accent op een aanpak op langere termijn van de minderjarige, met de gerechtelijke stappen verspreid in de tijd (beschikking die Hergo voorstelt, voorafgaande gesprekken, ontmoeting, akkoord, goedkeuring van de intentieverklaring van de jongere, uitvoering van het plan door de jongere, evaluatie van de naleving van de aangegane verbintenissen, eindbeslissing).

Een van de doelstellingen die Hergo krijgt opgelegd is een toekomst voor de jongere voorop te stellen. De omzendbrief waarover we het reeds hadden, beperkt de as « toekomst » tot een eenvoudige « intentie om in de toekomst geen andere feiten meer te plagen » die in de intentie-

verklaring van de jongere staat ingeschreven. Die simpele instemming maakt de taak van de jongere bijzonder makkelijk. Wij geven de voorkeur aan een benadering die aan zijn verantwoordelijkheid appelleert en die van hem creativiteit vraagt, al is het maar door zelf zijn standpunt en zijn intenties te formuleren. Wij zien Hergo als een herstellende maatregel die tevens socialiserend is.

Herstelgericht Groepsoverleg en toekomst ervan in LUIK

Hergo is voortaan opgenomen in de hervorming van de wet en treedt op 1 april 2007 in werking. We denken verder te zullen blijven instaan voor dit « herstelrechtelijk aanbod » in samenwerking met de jeugdrechters in Luik, de S.P.J. en de balie, waarvoor de omzendbrief ook een welbepaalde rol voorziet zoals wat er in Vlaanderen gebeurt.

Het pilootexperiment werd op 30 oktober 2006 afgesloten en onze praktijk ligt intussen stil in afwachting van subsidies voor de uitvoering ervan. Momenteel zijn wij voorstander van een voortzetting van deze praktijk, op voorwaarde dat we de middelen krijgen om dit te doen.

Tenslotte willen we erop wijzen hoezeer we de snelheid betreuren waarmee de politieke beslissingen worden genomen, die zonder rekening te houden met de besluiten van de beschikbare experimenten, in Vlaanderen en ook in Luik, algemene werkmethode opleggen waarover te weinig is nagedacht en die soms zinloos lijken.

Bepaalde denkpijpen uit de ministeriële omzendbrief lijken ons onvoorstelbaar of ontneemen Hergo een groot deel van zijn substantie en zijn specificiteit.

Het zou ongetwijfeld efficiënter zijn geweest om het experiment uit te breiden en de kwalitatieve evaluatie van het systeem te versterken vóór de algemene uitvoering ervan in de Franse Gemeenschap.

We rekenen sterk op een uitbreiding van de menselijke middelen om binnen elk arrondissement het Hergo aanbod te implementeren.

Dankzij de vakkennis van de teams en de magistraten zal het systeem geleidelijk aan worden bijgestuurd en met de praktijkervaring op het terrein kan het alleen maar worden verfijnd.

Véronique Seykens en Denis Van Doosselaere
Arpège asbl, www.arpegeasbl.be

Verslag Samenspraak 8 december 2006

Bemiddeling als aanbod aan slachtoffers met het oog op he- ling?

De nieuwsbrief van het najaar 2006 stelde een aantal vraagtekens bij de "helende kracht" van bemiddeling voor de slachtoffers. Volgend hierop werd op 8 december afspraak gemaakt voor "Samenspraak" in het Justitiehuis te Mechelen. Hiervoor kwamen ongeveer vijftientig personen opdagen. Zoals vaak bestond een meerderheid van de groep uit bemiddelaars, zowel voor jongeren als voor volwassenen. Ook enkele hulpverleners waren aanwezig en voor de organisatoren was de aanwezigheid van een drietal therapeuten een opsteker.

Introductie van Tom Daems

Dhr. Daems komt terug op zijn interesse voor het thema en zijn eerder geschreven bijdragen hierover. Het valt hem op dat de aandacht voor het belang van het slachtoffer traditioneel één van de grote basismotieven is bij de promotie van bemiddeling en het herstelrecht. Hierbij wordt strategisch ingespeeld op een beleidsmatige tendens om de kwaliteit van het strafrechtelijk gebeuren af te wegen op de effecten hiervan voor slachtoffers. Ten overvloede heb-

ben criminologen gewezen op effecten van secundaire victimisering in de confrontatie van slachtoffers met de koude, gedepersonaliseerde aanpak binnen de klassieke procedure.

Dhr. Daems vraagt zich echter af of deze slachtofferaandacht ook niet zijn grenzen dient te kennen. Hoever kan deze aandacht gaan? In hoeverre mag de maatschappelijke reactie op criminaliteit gericht zijn op het tegemoet komen van de slachtoffers?

Recent leverde een Vlaams minister in een specifiek dossier kritiek op de korte duur van de voorlopige hechtenis van de verdachte, waarbij werd verwezen naar de beleving van de slachtoffers. Is dergelijk standpunt verzoenbaar met het principe van de scheiding der machten én met de fundamentele rechtsregels? De vraag stelt zich tevens hoe het herstelrecht zich in deze kwestie positioneert. Het "herstel aan het slachtoffer" wordt met een zeker gemak ondergebracht in het brede streven naar het 'humaniseren van het strafrechtelijk functioneren'. Vooral in de Amerikaanse literatuur vaart het herstelrechtelijke schip onder de sympathieke vlag van "healing the victim". Maar misschien is dat minder vanzelfsprekend dan het lijkt. Dhr. Daems verwijst hiervoor naar een essay van de Austin Sarat waarin, op basis van ervaringen in de Verenigde Staten, wordt ingegaan op de helende effecten voor slachtoffers van de uitvoering van de doodstraf.

Hij vraagt zich af op het hele herstelrechtelijke discours niet het risico loopt in naam van het slachtoffer te worden gerecupereerd binnen een repressieve tendens. Zijn onrust wordt nog aangewakkerd na lezing van de recente omzendbrief van de (voormalige) Nederlandse minister van Justitie, die in het aanbod van bemiddeling blijkbaar op de allereerste plaats een dienstverlening aan de slachtoffers ziet. Hoe staat men hier in België tegenover? In welke mate voelt men zich met de bemiddeling thuis binnen de doelgerichtheid op de bevordering van het verwerkingsproces bij het slachtoffer?

Na lezing van de bijdragen van bemiddelaars in de nieuwsbrief haalt dhr. Daems een vijftal opvattingen naar voren, die allicht stof

kunnen vormen voor verder debat.

- De bemiddeling kan voor slachtoffers een aantal heilzame, 'helende' elementen opleveren.
- Deze zijn echter eerder te beschouwen als een bijproduct dan als het resultaat van een methodische doelgerichtheid.
- De ervaring leert verder dat dit soort heilzame effecten zich evenzeer voor ouders als voor slachtoffers voordoen. Er is vanuit bemiddeling dus volstrekt geen exclusieve gerichtheid op het slachtoffer.
- Het is precies in doelgerichtheid dat de bemiddeling van therapie verschilt. Bemiddeling is geen therapie, maar beiden kunnen wel complementair zijn.
- Bij Vlaamse bemiddelaars blijkt er tenslotte ook een vorm van aversie te bestaan tegen een bepaalde paternalistische houding t.a.v. de slachtoffers. Niet elk slachtoffer is getraumatiseerd en slachtoffers zijn over het algemeen best geplaatst om aan te voelen wat ze uit de bemiddeling nodig hebben en wat niet.

Introductie mevr. Mertens:

Als juriste bij een centrum slachtofferhulp kan mevr. Mertens zich grotendeels terugvinden in de denkrichting van de bijdragen in de nieuwsbrief. Bemiddeling kan helend zijn en therapeutische effecten sorteren bij slachtoffers, maar dat doet de methode wellicht en hopelijk ook bij ouders. Het zou dan ook onverkieslijk zijn deze methode éénzijdig uit te bouwen in een doelgerichtheid op het faciliteren van het verwerkingsproces bij slachtoffers. De positionering van de bemiddeling in de brief van oud-minister Donner acht ze dan ook éénzijdig en weinig gepast.

Mevr. Mertens wijst erop dat de bemiddelaar overigens lang geen monopolie heeft in het werken aan 'herstel'. Ook hulpverleners en therapeuten doen dat, en zo ook advocaten en justitieassistenten, elk op hun manier. Misschien wordt dat door bemiddelaars wel eens uit het oog verloren.

Inmiddels blijft het een hardnekkige vaststelling dat slachtofferhulpverleners zich ten aanzien van het bemiddelingsaanbod op een wat ambivalente wijze opstellen. Zo beklagen bemiddelaars zich geregeld over het gebrek aan doorverwijzingen vanuit die hoek. Mevr. Mertens betreurt dit om verschillende redenen. Enerzijds wordt vastgesteld dat het bemiddelingsaanbod véél meer kans heeft op positieve effecten wanneer de aanvankelijk aanvraag van het slachtoffer uitgaat, of dadelijk mee door het slachtoffer wordt ondersteund. Bovendien heeft het slachtoffer principieel een recht op informatie, dus ook de informatie over de mogelijkheid de vraag te stellen naar bemiddeling. Een goed geïnformeerd slachtoffer zal tenslotte veel minder kans lopen op secundaire victimisering; het zal weten wat van het aanbod kan worden verwacht, en wat niet.

Dit roept dan toch de vraag op of het bemiddelingsaanbod niet méér systematisch, misschien zelfs op de eerste plaats, via de diensten slachtofferhulp zou moeten worden gedaan.

Mevr. Mertens begrijpt de weerstand van de bemiddelaars tegen een éénzijdige oriëntatie op het herstel van het slachtoffer. Anderzijds vraagt ze zich af op deze weerstand niet wat te vroeg komt. Het slachtoffer mag in de bemiddeling dan misschien niet de enige belanghebbende partij zijn, men mag toch ook niet ontkennen dat het een *prominente* rol verdient. Misschien is dit naar buitenuit niet altijd even duidelijk.

Er blijkt bij externe diensten een zekere onduidelijkheid te leven inzake de doelgerichtheid van de bemiddeling. Welk doel stelt de bemiddelaar aan zichzelf? Soms lijkt het alsof de bemiddeling vooral op het bekomen van een overeenkomst is gericht. Als dat het criterium wordt, dan krijgt het aanbod naar slachtoffers toe een normerende betekenis: alsof in elke zaak, mits de nodige 'goodwill' een consensus tussen dader en slachtoffer bereikbaar is.

Het slachtoffer kan zich in dergelijke benadering miskend, onder druk gezet of zelfs 'gebruikt' voelen.

Flitsen uit het debat:

a. Inzake de doelgerichtheid van de bemiddeling:

Er blijkt een consensus te bestaan over de stelling dat bemiddeling niet als hoofddoel heeft de subjectieve beleving van het slachtoffer te vergemakkelijken. Dit zou eerder een bijproduct zijn. Maar hiermee blijft de vraag open waar de bemiddelaar dat wél op uit is.

Een gebrek aan duidelijk antwoord op deze vraag schept onzekerheid en wantrouwen. Het aanbod van bemiddeling blijft een geheimzinnige zwarte doos. De bewijslast voor het verloop en het effect van het gebeuren wordt dan bij de partijen gelegd en de bemiddelaar ontsnapt eigenlijk aan elke verantwoordingsplicht. Het volstaat niet te zeggen dat de bemiddelaar "neutraal" is, want neutraliteit is bezwaarlijk een doel op zich.

Iemand omschrijft de doelgerichtheid van bemiddeling als het tot stand brengen van een veilige ruimte voor gesprek waarin de betrokken partijen elk hun eigen bekommernissen, belangen en doelstellingen (en mogelijkheden / problemen om die te bereiken) op een respectvolle manier aan elkaars perspectief kunnen toetsen.

De bemiddelaar heeft dan geen ander doel dan aan de partijen op een respectvolle en in alle opzichten verantwoorde wijze deze mogelijkheid te bieden.

Dit is een mooie opvatting, doch in praktijk is het voor de bemiddelaar niet gemakkelijk zich in de spanning tussen de diverse doelen te handhaven zonder uiteindelijk toch in de éne of andere richting te worden meegetrokken. De bemiddelaars geven toe dat zij van de buitenwereld een zekere bewijslast ervaren die zich het gemakkelijkst laat bezweren met het tastbare resultaat van de bemiddelingsovereenkomst. Dit houdt dan weer het risico in voorbij te gaan aan de beleving van de betrokken partijen, dader en slachtoffer. De druk is allicht het grootst bij die vormen van bemiddeling die rechtstreeks in opdracht van justitiële verwijzers opereren.

Ook het bereiken van een overeenkomst mag dus geen hoofddoel worden. Toch is het streven naar een overeenkomst ook niet per definitie slachtofferonvriendelijk. Vooreerst ziet

men in de praktijk in nogal wat gevallen slachtoffers die eerder uit zijn op een vlotte (schade)regeling dan op 'heling'. Niet elk slachtoffer is getraumatiseerd. Anderzijds moet men het ook aan de partijen zelf overlaten hoe ver ze, zelfs al zijn ze getraumatiseerd, in de bemiddelingscontext met dat proces van 'heling' willen gaan. De overeenkomst geeft de partijen bovendien een stem in de strafrechtelijke besluitvorming: men beseft dat de rechter aspecten waar dader en slachtoffer het over eens zijn geraakt, nauwelijks kan negeren. Nogal wat partijen appreciëren dit stukje "macht" dat hen via de bemiddeling gezamenlijk wordt toegevoegd. Tenslotte heeft het perspectief van een overeenkomst ook een begrenzende, beveiligende functie. Het brengt cesuren binnen in het bemiddelingsproces, laat toe te lokaliseren hoever men staat. De dialoog tussen dader en slachtoffer kan immers niet eindeloos duren en evenmin kan worden verwacht dat partijen bereid zijn élk aspect van zichzelf te bespreken.

Het lijkt er dus op alsof de bemiddeling een ruimte is omgeven door het perspectief op allerlei constructieve neveneffecten. Hieronder zit dus ook het bevorderen van het verwerkingsproces bij het slachtoffer, en zelfs het eventuele uitzicht op een overeenkomst. Het wat paradoxale doel van de bemiddelaar zelf is echter aan partijen toe te laten hun eigen keuze te maken over de richting waarin ze met deze dialoog willen uitgaan, welke doelstelling ze hierin voor zichzelf willen neerleggen. Voor de bemiddelaar blijft de voornaamste en moeilijkste opdracht evenwicht te houden opdat stappen in de éne richting andere richtingen niet zouden afsluiten.

b. Kansen op 'heling' maar ook risico's op victimisering:

Er kunnen uit de praktijk nogal wat voorbeelden worden aangedragen van helende effecten van concrete bemiddelingsprocessen. Voor slachtoffers zal het in vele gevallen al een grote hulp zijn zicht te krijgen op de figuur van de daders en op het hele verhaal achter de feiten. Op die manier wordt mythevorming doorbroken. Dit dient echter te gebeuren op het tempo van de partijen. Een fase van indirecte communicatie kan

hierbij nuttig fungeren als een buffer en laat toe de confrontatie te doseren. Bijzonder helpend zijn de concrete signalen van respect vanwege de tegenpartij. Deze kunnen de vorm aannemen van mondelinge spijtbetuingingen. Ook materieel herstel kan in dit verband een grote betekenis hebben.

Het hele aanbod blijft zowel voor daders als slachtoffers echter ook een riskante zaak. Victimisering ligt op de loer. Zo loopt het slachtoffer dat een bemiddeling vraagt het risico op een hele reeks teleurstellingen. Vooreerst zou het dossier om onderzoekstechnische redenen onbemiddelbaar kunnen blijken. En je mag als slachtoffer nog zo'n nood hebben aan het gesprek, als de dader om één of andere reden geen zin heeft, dan sta je nergens en krijg je in zekere zin opnieuw een klap in het gezicht. En dan is er natuurlijk het bemiddelingsproces zelf waarvan niemand het verloop kan voorspellen. Er dient eerlijk toegegeven dat kwetsuren ook hier volstrekt niet uitgesloten zijn. Veel is afhankelijk van de eigen weerbaarheid én van de persoon van de andere partij: diens bereidheid – of het gebrek hieraan – tot een respectvol invoelen. Eén en ander verklaart waarom hulpverleners een grote voorzichtigheid aan de dag leggen bij verwijzingen naar bemiddeling. Dit geldt in het bijzonder aan de zijde van het slachtoffer, hetgeen volkomen begrijpelijk is.

Ook bemiddelaars geven toe dat zij aan daderkant iets méér uitgaan van de verwachting dat er bereidheid tot communicatie is. Het bemiddelingsaanbod houdt hier dus impliciet een appèl in op moraliteit. Er bestaat discussie over de vraag hoever de bemiddelaar hierin mag gaan.

Sommigen vinden dat de bemiddelaar maatschappelijk ook een moraliserende verantwoordelijkheid heeft. Maar er dient dan in elk geval bewaakt dat in deze opstelling van de bemiddelaar geen inherente veroordeling van de persoon van de dader schuilgaat.

Algemeen wordt opgemerkt dat de bemiddeling aanzienlijk méér kans maakt helend te werken, indien ze als aanbod over een voldoende groot maatschappelijk draagvlak beschikt. Als de bemiddelaars een klein, afgesloten "clubje" blijven dan voelt men zich als partij in deze toch riskante onderneming onvoldoende gedragen.

c. Noodzakelijke begrenzing van het bemiddelingsaanbod ?

Gegeven het voorgaande kan men zich afvragen of een algemeen aanbod van bemiddeling aan slachtoffers wel zo verstandig en verantwoord is. Is het geen maatschappelijke verantwoordelijkheid om burgers, in het bijzonder slachtoffers, tegen mogelijke kwetsuren te beschermen ?

Mag men bemiddeling wel toelaten in dossiers van zeer erge, traumatiserende feiten ? Sommigen in het buitenland pleiten ervoor de daders in elk geval vooraf te testen om empathisch vermogen en op moraliteit alvorens ze tot bemiddeling toe te laten. Inderdaad, complete afwezigheid van "zorg" kan voor het slachtoffer zeer kwetsend zijn. Moet flagrant misbruik niet worden uitgesloten ? Moeten we aan het slachtoffer niet een minimum aan authenticiteit in de motieven van de dader kunnen garanderen ? Anderzijds nodigt een voorafgaande test uit tot perversie en drijft het de dader in een onmogelijke positie om oprechtheid te bewijzen. Bovendien is men het er unaniem over eens dat deze opstelling naar slachtoffers toe iets paternalistisch in zich heeft. De ervaring leert trouwens dat slachtoffers heel wat kunnen incasseren, over een groot "zelf-helend vermogen" beschikken en de externe bescherming hierbij veeleer hinderlijk dan helpend vinden. Wel blijft het een kernverantwoordelijkheid van bemiddelaar en hulpverlener om de slachtoffers nuchter te informeren over de kansen en de risico's. Zo kan men valse verwachtingen vermijden.

Behoort de andere partij tot een andere culturele gemeenschap, dan heb je een tolk nodig en kan de drempel tot wederzijds begrip weer een heel stuk hoger komen te liggen. In sommige interculturele contexten kan het bemiddelingsaanbod ongepast blijken vanwege het uitermate beschamend effect.

Bijzondere aandacht dient uit te gaan naar minderjarige slachtoffers en naar slachtoffers van seksueel misbruik. Extra beveiliging moet toch uitdrukkelijk overwogen. Er kan worden gedacht aan het betrekken van de ouders of van steunfiguren (hulpverleners of therapeuten). Bij kinderen kan ook worden overwogen de bemiddeling uit te stellen tot volwassen leeftijd.

Naast het nemen van externe voorzorgen kan ook binnen het bemiddelingsproces aan vormen van begrenzing en beveiliging worden gedacht. De bemiddelaar heeft de deontologische plicht victimisering tegen te gaan. Als verantwoordelijke voor het kader kan hij van partijen voor en tijdens de bemiddeling een houding van minimaal respect eisen. In extreme gevallen kan hij het hele proces eigenhandig stopzetten. Verschillende aanwezigen wijzen erop dat ook hierin geen sluitende garantie gegeven is. Immers, vaak zal ook de bemiddelaar niet ten volle kunnen inschatten wat door een bepaalde partij tijdens het gesprek als kwetsend wordt ervaren.

d. De bemiddelaar en de therapeut:

De aanwezigen zijn het er eenstemmig over eens dat bemiddeling en therapie als ruimte van gesprek onderling volstrekt niet verwisselbaar zijn. De therapeut laat zich begrenzen door de subjectieve beleving van de cliënt, die precies hiervoor op hem een beroep doet. De positionering van de bemiddelaar verbindt hem met de begrensde ruimte van een bepaald strafrechtelijk feit én met de beperkingen gekoppeld aan de morele capaciteit, de motieven én het juridisch belang van de andere partij.

Toch zien de therapeuten veel verwantschap met het profiel van de bemiddelaar als proces-facilitator, zoals ze dat uit deze discussie meedragen. Zo staan ook bij hen de principes van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid voorop. En in tegenstelling tot wat velen denken dienen ook zij tegenover de cliënt een neutrale positie in te nemen en het evenwicht te bewaken tussen afstand en nabijheid.

In de bemiddeling appreciëren ze sterk het emancipatorisch potentieel: de cliënt op vrijwillige basis en in een veilig kader aan het werk met zijn realiteit. Tegelijk zien ze de risico's.

Evenmin echter als de meeste bemiddelaars zijn de aanwezige therapeuten voorstanders van een strikte externe begrenzing van het bemiddelingsaanbod. Bij uitstek de therapeut dient te vertrouwen op de eigen kracht van de cliënt. De beschermende reflex is in dit verband eerder niet aangewezen. De therapeuten geven toe dat dit niet steeds evident is: sommige therapeuten hebben méér schrik

dan de eigen cliënten en zijn geneigd tot paternalisme.

Des te méér echter is de therapeut geplaagd om, samen met de cliënt, het mentale proces door te maken waarin opties worden afgewogen en risico's worden ingeschat. Het kan echter niet de therapeut zijn die beslist of zijn cliënt wel voor bemiddeling in aanmerking komt.

Dit sluit niet uit dat een bemiddeling op een bepaald moment een zinvolle aanvulling kan zijn bij een therapie. De therapeut kan zijn cliënt hierop aanspreken. Maar dit vooronderstelt dan wel dat men zelf goed op de hoogte is van wat het bemiddelingsaanbod precies inhoudt.

Verder ligt het voor de hand dat in omgekeerde zin elementen uit het bemiddelingsproces door de cliënt in de therapie uitvoerig ter sprake worden gebracht.

Waar de hulpverlener op vraag van de cliënt in het bemiddelingsproces zou kunnen participeren als steunfiguur, ligt dat therapeutisch een heel stuk moeilijker. De aanwezige therapeuten zien veel redenen om op dergelijke vraag niet in te gaan. Hun bezwaar ligt in het risico dat hun participatie aan de bemiddeling, inzonderheid de communicatie met de "tegenpartij" én met de bemiddelaar, het therapeutisch proces met de eigen cliënt enorm zou compliceren.

Algemeen betreuren de aanwezige bemiddelaars en therapeuten dat ze zo weinig van elkaars terrein afweten. Er wordt vanuit beide hoeken aangedrongen op méér systematische contacten.

Afsluitende bedenking

Als verslaggever viel me in de hele discussie een discrepantie op tussen de gedrevenheid waarmee het gesprek werd gevoerd en het relatieve gemak waarmee over de aangekaarte thema's een zekere consensus werd bereikt. Het debat werd, meer dan door controverse, gedreven door een grote gretigheid méér te weten van de standpunten binnen de diverse beroepsgroepen.

Als uitgangspunt lag de vraag voor in hoeverre bemiddeling kan worden omschreven als een slachtoffergericht aanbod ter bevordering van verwerking van de feiten en van 'heling'.

Op deze vraag werd met grote voorzichtigheid en erg genuanceerd geantwoord.

Duidelijk is dat de Vlaamse bemiddelingspraktijk uiterst terughoudend is ten aanzien van de suggestie een plaats in te nemen bij de dienstverlening aan slachtoffers. Het principe van neutraliteit wordt erg hoog in het vaandel gedragen: de dienstverlening van de bemiddelaar dient evenwaardig ook naar de dader uit te gaan.

Even voorzichtig is men in het bekennen van kleur inzake de doelgerichtheid van de bemiddeling. De bemiddelaar wenst geen rechtstreekse bewijslast te dragen inzake het "helend effect" van zijn interventie op de partijen. Men geeft integendeel voluit toe dat het bemiddelingsproces in dit verband, naast kansen, ook een hele reeks risico's inhoudt. In grote mate wordt gerefereerd naar de eigen verantwoordelijkheid van de partijen om hierin keuzes te maken. Hulpverleners en steunfiguren hebben hierbij de rol partijen in deze keuzes mee te begeleiden en – in hoogst uitzonderlijke gevallen – ook tegen zichzelf of tegen de andere partij te beschermen.

Het pleidooi voor een veralgemeend bemiddelingsaanbod blijft dus overeind, zij het omkleed met heel wat noodzakelijke randvoorwaarden. Keuzes maken vooronderstelt inderdaad accurate informatie, participatie vooronderstelt draagkracht, omkadering en waar nodig actieve ondersteuning.

Midden dit alles rijst voluit de vraag naar de doelgerichtheid van de bemiddeling zelf en naar de hierbij horende bewijslast van de bemiddelaar. De bemiddeling blijkt zich noch aan slachtoffer- noch aan daderkant te situeren. Evenmin is het een vlot afhandelingsinstrument voor justitie. Tegelijk is het iets van de drie samen, waarbij het zich op gevaarlijke grenzen beweegt tussen moralisering, instrumentalisering, victimisering en bevoogding. Waar slaat dit aanbod eigenlijk op? Waar positioneert zich deze bemiddelaar? Op welk domein is hij voluit aanspreekbaar?

Merkwaardig is dat de therapeutische wereld zich deze eigenaardige opstelling van de bemiddeling met een zeker gemak kan voorstellen en er ook een meerwaarde in ziet. Blijkbaar is er enige analogie met de rol van de

therapeut in de paradox van het ondersteunen tot zelfstandigheid.

Dit zal hopelijk een dankbare aanleiding zijn op de contacten met deze sector aan te zwen- gelen.

Maar dit ontslaat de bemiddelingspraktijk allicht niet van de uitdaging én de verantwoordelijk om op een duidelijke wijze antwoorden te geven op de gestelde vragen.

Leo Van Garsse

Medewerker vzw Suggnomè

Forum voor herstelrecht en bemiddeling

Deze bijdrage verschijnt ook in het eerstvolgend nummer van het Tijdschrift voor Herstelrecht, dat een thema wijdt aan therapeutische aspecten van herstelrecht.

Op zoek naar visie omtrent de bijdrage van het Welzijnswerk en een meer herstelgericht antwoord op criminaliteit

Eind december 2004 werd een overeenkomst gesloten tussen Suggnomè, Forum voor Herstelrecht en Bemiddeling vzw, en de Vlaamse Gemeenschap, vertegenwoordigd door Mevrouw Inge Vervotte, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Suggnomè werd hierin verzocht de nodige expertise te leveren met betrekking tot visieontwikkeling en operationalisering van de bijdrage van het Welzijnswerk aan een meer herstelgericht antwoord op criminaliteit. Met oog op het uitwerken van deze opdracht werd op initiatief van de Beleidscel Samenleving en Criminaliteit de "Taskforce herstel" opgericht.

Deze Taskforce bestond uit vertegenwoordigers van de Beleidscel Samenleving en Criminaliteit, het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (in het bijzonder het Forensisch Team), de Herstelconsulenten, de sector van het Algemeen en Forensisch Welzijnswerk en Suggnomè. De Taskforce Herstel was gericht op zowel het wettelijk kader van herstelbemiddeling en de rol van de Vlaamse Gemeenschap daarin, als de herstelgerichtheid van het algemeen welzijnswerk.

Op de tweede bijeenkomst van deze Taskforce op 17 mei 2005 werd beslist in de toekomst te werken met twee subwerkgroepen: een werkgroep met betrekking tot het Vlaams antwoord op de federale wet herstelbemiddeling ("kleine Taskforce") en een werkgroep met betrekking tot de herstelgerichtheid van het welzijnswerk ("grote Taskforce").

Half augustus 2005 ging ik aan de slag als redacteur voor de grote Taskforce, die ook de naam Werkgroep Herstelgericht Welzijnswerk meekreeg.

Tussen 22 september 2005 en 30 juni 2006 kwam de Werkgroep Herstelgericht Welzijnswerk acht keer samen. Er werd o.a. van gedachten gewisseld over de stand van zaken m.b.t. de herstelgerichtheid van de praktijk van het (Forensisch) Welzijnswerk, herstelgerichte forensische identiteitsvorming, het ontwikkelen van een referentiekader voor een herstelgerichte aanpak van criminaliteit en de toepassing ervan op de VI-procedure.

Die besprekingen resulteerden in het opstellen van een reeks beleidsaanbevelingen ter bevordering van de herstelgerichtheid van het welzijnswerk, die door de Beleidscel Samenleving en Criminaliteit uitgeschreven en overgemaakt werden aan het Kabinet Welzijn.

De zwaartepunten van deze door de Werkgroep gesuggereerde beleidsaanbevelingen zijn de oproep tot forensische identiteits- en visievorming vanuit een herstelgerichte invalshoek en de idee van forensische cluster- vorming in de CAW's.

Wat betreft de forensische identiteits- en visievorming ligt nu het initiatief bij het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Het Forensisch Team heeft deze oproep beantwoord met de oprichting van de Kerngroep Forensische Visievorming. Medewerkers van het Forensisch Team, het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk en vertegenwoordigers van de sector streven ernaar tegen het voorjaar van 2007 een visie- tekst te produceren.

Wat betreft de idee van de forensische cluster- vorming werd inspiratie gehaald bij die CAW's waar men reeds werkt met een foren- sische unit of een forensisch team. Zelf heb ik de kans gehad om een aantal vergaderingen van dergelijke teams bij te wonen en getuige te zijn van de interessante, werksoortdoor- brekende dialoog die hierbij ontstaat tussen medewerkers van Justitieel Welzijnswerk,

Slachtofferhulp, Dader In Zicht, Leerproject Daders van Seksueel Geweld, Hulp aan Daders van Seksueel Geweld, Intrafamiliaal Ge- weld, e.d. Bij besprekingen in een dergelijke setting is herstel steeds inherent aanwezig en ook de meerzijdige partijdigheid komt hier vaak mooi tot uiting. Maar ook de verschillen tussen de werkingen (bvb JWW en SH), knel- punten en gevoelige thema's worden niet uit de weg gegaan.

Forensische clustervorming is een kans voor medewerkers van verschillende forensische werkingen om elkaars werkingen, de eigen- heid en gevoeligheden ervan, maar ook de verschillen ertussen beter te leren kennen en deze te duiden. Naar voorbeeld van CAW 't Dak-Teledienst kan het bovendien een verrij- king zijn om de herstelbemiddelaar te laten participeren aan de forensische unit. Foren- sische welzijnswerkers en de herstelbemidde- laar leren elkaar en elkaars werkingen beter kennen zodat wederzijds doorverwijzen van- zelfsprekender worden. Bovendien wordt het thema herstel "tastbaarder".

Op basis van mijn ervaringen in de CAW's ben ik dan ook van mening dat de forensische cluster de plaats bij uitstek is waar het thema herstel kan groeien en kan ingebed worden in de lokale praktijk van forensische welzjns- werkers, in overleg met elkaar en de herstel- bemiddelaar(s).

Annelies Mommeyer

Gespreksavond gevangenis van Hoogstraten

Toen ik vanuit de gevangenis van Hoogstraten de kans kreeg om aan een gespreksavond deel te nemen, heb ik geen seconde getwijfeld... Wat een kans om eens de mens achter de gedetineerde te leren kennen... Maar naarmate de dag dichterbij kwam, groeiden de gevoelens van twijfel: wat moest ik juist zeggen tegen deze mensen, gingen ze niet het gevoel hebben dat we hen kwamen bekijken als apen in de zoo, wat als het gesprek niet op gang kwam?...Gewapend met een blad vol vragen en een rugzak vol moed ben ik vertrokken naar Hoogstraten. Daar bleek al snel dat mijn twijfels en zorgen ongegrond waren. We wer-

den hartelijk ontvangen door de herstelconsulent en bij kennismaking met de penitentiair beambten en de gedetineerden bleek iedereen in stemming te zijn om er een gezellige avond van te maken.

Wat me van de gesprekken vooral is bijgebleven is de openheid waarmee gedetineerden praten over de reden waarom ze in de gevangenis terecht zijn gekomen en de weg die ze al hebben afgelegd. Ik was aangenaam verrast te horen dat bij sommigen bemiddeling zijn doel niet gemist had en er velen met berouw terugblikten op de feiten die ze gepleegd hebben.

Een zeer goed initiatief om de burger dichterbij het gevangenisleven te brengen en misschien een mogelijkheid om het stereotiepe beeld van de gedetineerde binnen de maatschappij te doorbreken. Voor herhaling vatbaar!

Kristel D'Haen
AGM Lier

Goed Om weten

1. Gezocht: vrijwilligers voor stripproject in Noorderkempem

In samenwerking met Strip Turnhout organiseren wij – herstelconsulenten van de noorderkempem - in de loop van dit jaar een stripproject.

Opzet is om tot een strip te komen waarin een bepaald misdrijf - zijnde een inbraak - centraal staat. Dit wordt gerealiseerd door personen die op één of andere manier betrokken geweest zijn bij een inbraak en bereid zijn hierrond ervaringen uit te wisselen, uit te nodigen voor een aantal gespreksmomenten. De gespreksmomenten worden per doelgroep georganiseerd (aantal bijeenkomsten met daders, aantal bijeenkomsten met slachtoffers, aantal bijeenkomsten met geïnteresseerde burgers, ...). De groepsbijeenkomsten worden telkens bijgewoond door een herstelconsulent en een striptekenaar. De striptekenaars ver-

werken de verschillende ervaringen tot één strip waardoor éénzelfde verhaallijn – waarin een inbraak centraal staat – weergegeven wordt vanuit verschillende invalshoeken.

Als afronding kan mogelijks een ontmoetingsmoment tussen de verschillende deelnemers georganiseerd worden.

De strip kan nadien gebruikt worden als laagdrempelig instrument ter sensibilisering van de verschillende bij een misdrijf betrokken partijen waardoor het eigen empathisch vermogen geprikkeld kan worden. Door het lezen van de strip wordt men aangemoedigd los te komen van het eigen denkkader en het stereotype denken.

In kader van de groepsbijeenkomsten zijn wij op zoek naar personen die het slachtoffer werden van een inbraak en bereid zijn hierrond ervaringen uit te wisselen met anderen. Verder zijn ook we ook nog op zoek naar personen die niet meteen zelf het slachtoffer werden van een inbraak maar vanuit een zekere maatschappelijke betrokkenheid hierrond van gedachten willen wisselen met andere geïnteresseerden.

Voor meer info kan je steeds contact nemen met één van ons:

Hoogstraten inge.vandeurzen@just.fgov.be,
03 340 48 10

Merksplas an.vaneyken@just.fgov.be,
014 47 33 56

Turnhout tinne.vanloock@just.fgov.be
014 40 89 58

Wortel michaela.deppe@just.fgov.be
03 340 45 11

2. Nieuw:

United Nations (2006), Handbook on Restorative Justice programmes, New York, 114 p. Of zie: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf

3. Staten Generaal voor een betere opvang van verkeersslachtoffers

Vrijdag 16.2 ging in het Vlaamse parlement de Staten Generaal voor een betere opvang van verkeersslachtoffers door.

Negen thematische werkgroepen (medische hulpverlening, psychosociale hulpverlening, politie, justitie, verzekering, re-integratie, mobiliteit, veroorzakers, onderzoek en statistiek) stelden hun aanbevelingen voor. Maandenlang hadden experts gewerkt aan een inventaris van de knelpunten en goede praktijken inzake de opvang van verkeersslachtoffers in Vlaanderen. Deze analyse resulteerde in 214 aanbevelingen die voorgelegd werden aan een panel van beleidsmakers uit de verschillende betrokken sectoren. Op het einde van de dag stelden de betrokken ministers hun conclusies voor.

Minister-president Leterme kondigde de aanstelling van een bijzondere commissaris vanuit de Diensten Algemeen regeringsbeleid aan. Deze persoon moet het aanspreekpunt worden en dient de coördinatie en opvolging van de staten-generaal te garanderen. Verder zal er een vlaams Forum verkeersslachtoffers opgericht worden.

Minister Van Brempt (mobiliteit) kondigde maatregelen aan rond het verbeteren van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer en het realiseren van een verkeersveiligheidsplan.

Minister Vervotte kondigde aan initiatieven te zullen nemen op het vlak van deskundigheidsbevordering, ondersteuning van de zelfzorg en lotgenotenhulp, de inschakeling van vrijwilligers, de versnelling van procedures rond materiele bijstand en de uitbouw van trajectbegeleiding. Zij vestigde de aandacht op een uitbreidingsbeleid rond thuiszorg, thuisbegeleiding en geïntegreerd wonen en kondigde aan dat er een website en gids zal komen met informatie voor verkeersslachtoffers.

Geen van deze aangekondigde maatregelen zijn reeds concreet. De komende weken zullen Minister Vervotte, haar kabinet en de drie organisaties, Zebra, Ovk en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, rond de tafel zitten over de realisatie en verdere opvolging. Op de vraag naar een expertise en/of ondersteuningscentrum is nog geen antwoord gekomen, maar de dialoog hier rond blijft open.

De Staten Generaal was de afsluiter van een fase van analyse en inventarisering. De Vlaamse regering staat nu voor de grote uitdaging om de conclusies om te zetten in prioriteiten en concrete acties zodat de verbetering van de opvang van verkeersslachtoffers meer dan passage in het regeerakkoord wordt, maar een dagdagelijkse realiteit. De Staten Generaal zelf en het voorbereidingswerk in de werkgroepen heeft alleszins al aangetoond dat er op het terrein een groot engagement bestaat.

Meer info: www.steunpunt.be

Agenda

AGENDA (zie ook www.suggnome.be/agenda.php)

De werkgroep vorming organiseert op **24 april 2007 een vormingsdag voor bemiddelaars rond deontologie:**

Na een onderdompeling in de achtergrond en basisprincipes van deontologie, privacy en beroepsgeheim, gaan we aan de hand van oefeningen in kleine groepen zelf aan de slag. Hoe kan je met respect voor deontologie informatie uitwisselen? Hoe ontwar je deontologische "knopen"? Wat zegt de deontologie/de wet over een specifiek probleem? Van jou als bemiddelaar verwachten we dat je cases aanbrengt, waarin je zelf deontologisch 'vast' zat.

Plaats en tijdstip: FOD Justitie, Waterloolaan 116, 1000 Brussel (Aula) van 9.30u tot 16.30u

Kostprijs: 50 EURO

Inschrijven bij noella.verreth@suggnome.be met overschrijving van 50 EUR op 001-3339130-78 met vermelding van "inschrijving 24 april"

**“SAMENSPRAAK”
23 maart 2007**

**Federale Overheidsdienst Justitie
Zaal 204
Waterloolaan 115
1000 Brussel**

Thema: De rol van de verschillende Hergo-actoren

- 13.30—15.00u Inleiding door de heer Stephan Van Litsenborgh (politiezone VIMA Brussel), de heer Bert Van Gestel (sociaal consulent jeugdrechtbank Brussel), meester Kris Decramer (advocaat balie Brussel) en mevrouw Francesca Raes (jeugdrechter Leuven)
- 15.00—15.15u . Koffiepauze
- 15.15—16.30u Debat

Inschrijven kan via het bezorgen van bijgevoegde inschrijvingsstrook aan het secretariaat van Suggnomè of via het sturen van een e-mail naar info@suggnome.be, en dit vóór 13 maart 2007. Voor bijkomende inlichtingen kan u terecht bij Noëlla Verreth op het secretariaat van Suggnomè.

INSCHRIJVINGSSTROOK

SAMENSPRAAK 23 maart 2007

Hiermee bevestig ik dat ik,

.....(naam)

aanwezig zal zijn op 23 maart 2007

Handtekening